

DIALOGAS

2013 m. sausio 24 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 4 (1023). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Kada žmogui tikrai gera?

IŠ KITO KRANTO

5 p.

Tokiais laimėjimais džiaugtis negalime

„Ar turime mes dabar Lietuvoje daugiau ir geresnių lietuvių kalbos didaktikos specialistų nei prieš 10–15 metų?

Ar sukūrėme naujus, moksliškai pagrįstus metodus, kaip nuosekliai, sistemingai mokyti skaityti dabartinius vaikus?

Ar pagerėjo mokytojų nuotaikos ir motyvacija?

Ar pradinių klasių mokytojus įtikinome, kad reikia efektyviau mokyti skaityti, ir ar išmokėme tai daryti?..“

Profesionalios dr. **Prano Gudyno** įžvalgos apie smunkantį Lietuvos ketvirtokų gebėjimą skaityti ir suvokti tekstus.

„DIALOGAS“ KLAUSIA

7 p.

Apie tarmes, žosmę ir žodžius „apsimetėlius“

Kai žodžio reikšmė neatitinka situacijos, kai vartojame žodį netinkama reikšme, jis tampa simuliakru – žodžiu „apsimetėliu“.

Jei žodį vartojame ne ta reikšme – galime nesusikalbėti.

Nesusikalbėdami savo kraštą galime prarasti greičiau nei išoriniams priešams puolant...

KALBA. MOKYKLA. VISUOMENĖ

8 p.

Dirbtinio susižadavimo kaina

Energiniai gėrimai, specialistų teigimu, yra viena paklausiausių mūsų laikmečio naujovių. Pagrindiniai šių gėrimų vartotojai – jaunimas, lankantis naktinius klubus, taip pat protinio darbo atstovai, kenčiantys nuo stresų ir depresijų.

Atrodytų, na ir tegu geria sau į sveikatą. Tačiau mokslininkai ir medikai muša pavojaus varpais: regis, „energetikai“ nėra tokie nekalčiai, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.

9 p.

Yra ką veikti gerinant tiek sistemą, tiek aplinką

Nuotr. iš asmeninio D. Pavalkio archyvo

Dainius PAVALKIS, švietimo ir mokslo ministras

PIRLS 2011 tyrimas rodo, kad Lietuvos ketvirtokų gebėjimas skaityti ir suvokti grožinę literatūrą bei informacinio pobūdžio tekstus smunka.

Šiuos PIRLS rezultatus vertinčiau dvejopai. Viena vertus, džiugina, kad mūsų mokinių pasiekimų rodikliai yra gerokai aukščiau PIRLS skalės vidurkio. Tačiau rezultatų dinamika per pastarąjį dešimtmetį kelia susirūpinimą. Ypač tai, kad akivaizdžiai skiriasi Lietuvos regionų, kaimo, miesto mokyklų pasiekimai. Tai parodo ne tik švietimo, bet ir kitų su vaiko gyvenimo kokybe susijusių socialinių sričių problemas.

Dvi priežasčių grupės

Išskirčiau dvi priežasčių grupes: susijusias su ugdymo sistema ir susijusias su

socialine aplinka. Be abejonės, didžiausias indėlis į vaiko ugdymą, be jo šeimos, tenka švietimo sistemai. Svarbu, kokias turime ugdymo programas, ugdymo

aplinką, mokymo priemones, kaip dirba mokytojai.

Akivaizdu, kad dabartinių vaikų negalima mokyti tais pačiais metodais ir naudojant tas pačias mokymo priemones, kurios galbūt puikiai pasiteisino prieš dešimtmetį. Komunikacinė aplinka keičiasi, keičiasi vaikų poreikiai – to negalima ignoruoti. PIRLS duomenys rodo, kad net 97 proc. mokinių pagrindinė mokymosi priemonė yra vadovėlis, o pratybos – 68 proc. Tarptautinis šalių vidurkis atitinkamai – 72 ir 40 proc.

Nukelta į 3 p. ▶

Kas mokytoją traumuoja labiausiai?

Pedagogai patiria didžiulį stresą. Tyrėjų išvados apie tai į mokyklas traukia mokytojams padėti pasiryžusius specialistus. Jie supažindina ugdymo įstaigų bendruomenes su streso samprata, moko identifikuoti jo šaltinius ir taikyti streso įveikos strategijas.

Tačiau retas mokytojo pagalbininkas įvertina, kad standartinės strategijos labiausiai Lietuvos pedagogus traumuojančių veiksnių, deja, neveikia.

Patarimų nestinga

„Nors seminaruose iš lektorių išgirstu ir labai keisčių patarimų, esu dėkinga už bandymus mums padėti“, – „Dialogui“ sako keliuose streso valdymui skirtuose renginiuose neseniai dalyvavusi mokytoja. Ji džiaugiasi, kad yra žmonių, suprantančių, kaip svarbu padėti mokytojams pažinti ne tik mobilizuojančius, darbingumą didinančius, bet ir neigiamus, sveikatą griaušančius profesinio streso iššūkius. „Juk niekas anksčiau mūsų nemokė, kaip vengti stresinių situacijų, kaip į jas reaguoti, kaip stabdyti neigiamas mintis ir atsipalaiduoti“, – teigia mokytoja. Pasak pedagogės, tai, kad dabar tokių patarimų tikrai nestinga, turbūt liudi-

ja visuomenėje bręstantį supratimą, jog sėkmingai vaikus ugdyti gali tik psichologinę pusiausvyrą gebantys išlaikyti mokytojai.

Vis dėlto kai kuriuos patarimus pedagogė vertina skeptiškai. „Neseniai dalyvavau seminare, kuriame žavi lektorė aiškino, jog stresą valdyti padeda klūpėjimas ant žirnių arba vaikščiojimas laiptais žemyn apsimovus kojines, kuriose įpilta po sauja perlinių kruopų. Tai neva stimuliuoja keliuose ir pėdose esančius akupunktūrinius taškus ir padeda atsipalaiduoti. Aš labai abejoju, ar tokios priemonės gali iš chroniško streso išlaisvinti mokytoją, kurį sleigia atsakomybės našta, didžiulis darbo krūvis ir nesibai giančios reformos“, – prisipažįsta pedagogė.

Nukelta į 4 p. ▶

Vedėja sako vienaip, meras kitaip

Staigus Kretingos r. Švietimo skyriaus vedėjos D.Martišauskienės pasitraukimas iš pareigų rajono švietimo bendruomenėje sukėlė įvairiausių spėlionių ir aiškinimų. Pasak „Pajūrio naujienų“, pati D.Martišauskienė aiškina, jog pareigų Švietimo skyriuje atsisakė, nes ryžosi atsidėti moksliniam darbui. Tačiau Kretingos r. meras J.Mažeika komentuodamas pareigūnės pasitraukimą pateikė kitokią versiją.

Pasak mero, Švietimo skyriuje ir anksčiau buvo gaunama signalų dėl netoleruotino vedėjos elgesio su pavaldiniais, prastos darbinės atmosferos, tačiau jie nebuvo sureikšminami manant, jog tai tėra su darbo specifika bei atskirų darbuotojų nesutarimais susiję nesklaidumai. „Trumpai tariant – nesikišome, kadangi kaip nėra namų be dūmų, taip turbūt nėra ir problemų neturinčių kolektyvų. Tai, kad tos problemos išeina jau ir už Švietimo skyriaus sienų ir ima kenkti visai rajono švietimo bendruomenei, supratome iš buvusios Švietimo skyriaus vedėjos pavaduotojos L.Dieliautaitės viešo pasisakymo per jos išleistuves į užtarnautą poilsį“, – „Pajūrio naujienoms“ sakė J.Mažeika. Anot jo, išeidama į pensiją L.Dieliautaitė tvirtino, jog ne dėl savęs, o dėl dirbti pasiliekančiųjų išdrįso prabilti apie vedėjos diktatoriškus valdymo metodus, žmonių žeminimą, kitus netoleruotinus dalykus.

Pasak mero, netrukus buvo gautas ir anoniminis mokyklų vadovų skundas, į kurį po viešo L.Dieliautaitės pareiškimo buvo privalu reaguoti – po konsultacijų su savivaldybės tarybos Švietimo komitetu savivaldybės administracijos direktorius buvo įpareigotas sudaryti komisiją, kuri išsiaiškintų situaciją Švietimo skyriuje ir už jo ribų. Tačiau tą pačią dieną D.Martišauskienė įteikė prašymą atleisti ją iš Švietimo skyriaus vadovės pareigų.

Gripo epidemija mokyklose dar nesiaučia?

Nors Kaune nuo šio antradienio (01 22) paskelbta gripo epidemija, miesto Švietimo ir ugdymo skyriaus vedėjas A.Bagdonas „Dialogą“ patikino, kad visos mokyklos dirba. Pasak vedėjo, mokyklos paprastai praneša skyriui, jei mokinių sergamumas tampa didelis.

Epidemija skelbiama, kai 10-iai tūkstančių gyventojų tenka 100 minėtų ligų bei gripo atvejų. Praėjusią savaitę Kauno mieste šis rodiklis buvo 122,5 atvejo 10-iai tūkst. gyventojų. Situacija kituose apskrityse miestuose bei miesteliuose yra švelnesnė.

Gripo epidemijos metu gyventojams rekomenduojama nesilankyti masinio susibūrimo vietose, organizatoriai raginami renginius organizuoti pasibaigus gripo plitimui palankiam laikotarpiui. Ligoninėse įvedamas karantinas, griežtai ribojamas ligonių lankymas. Vaikų ugdymo bei švietimo įstaigos taip pat imasi atitinkamų priemonių, kad gripo ir ūmių viršutinių kvėpavimo takų infekcijos neplistų.

Pernai gripo epidemija Kauną buvo „surakinusi“ daugiau nei mėnesį – nuo sausio 17 iki vasario 22 dienos.

Šią savaitę Kauno klinikose nuo gripo sukeltų komplikacijų mirė 12 metų mergaitė. Sveikatos specialistai informuoja, kad daugiau kaip pusė visų sergančiųjų gripu yra vaikai.

Nuo pirmadienio (01 21) epidemija paskelbta Prienų ir Rokiškio rajonuose. Prienuose užfiksuota 159,9 susirgimo 10 tūkst. gyventojų, Rokiškyje – 126,2.

APKLAUSA

Kiek metų siekėte profesinių aukštumų?

Vieni susigundo siūlomais postais, kiti atsisako tokios galimybės ir dirba ką dirbė siekdami profesinio meistriškumo. Anot poreikių hierarchijos teorijos autoriaus A.Maslow, meistriškumas – tai išskirtinumo potyris, pasiekiamas per savigarbos poreikio realizavimą.

Per kiek laiko mokytojai pasiekia profesines aukštumas? „Dialogui“ parūpo tai sužinoti. Tad praėjusią savaitę internetautų (www.dialogas.com) klausėme: po kiek darbo metų, tamsta mokytojau, pasiekėte profesinį meistriškumą?

Po metų – atsakė 3 proc. respondentų;

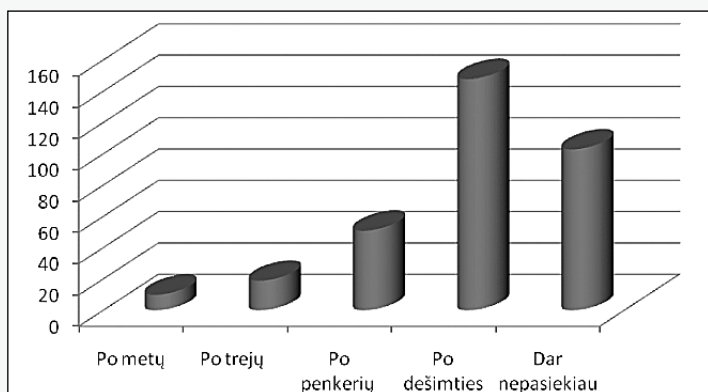
po trejų – 6 proc.;

po penkerių – 15 proc.;

po dešimties – 45 proc.;

dar nepasiekiau – 31 proc.

Apklausos rezultatai leidžia manyti, kad mokytojai yra labai savi-kritiški – net 45 proc. teigia, kad profesinį meistriškumą pasiekė tik po 10-ies darbo metų.

Reikalauja grąžinti ankstesniąją BMA

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija inicijavo peticiją „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų bazinės mėnesinės algos grąžinimo“. Seimo peticijų komisijai teikiamame dokumente teigiama, jog Vyriausybė, 2009 m. rugpjūčio mėn. „sumažinusi bazinę mėnesinę algą (BMA) biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojams, pasikeitus ekonominei situacijai užmiršo sugrąžinti BMA iki buvusio dydžio prieš krizę“, ir reikalaujama skubiai BMA pakelti iki 128 Lt.

Peticijos autoriai primena, kad Vyriausybė nuo 2008 m. sausio 1 d. bazinę mėnesinę algą padidino iki 128 Lt. Tačiau esant krizinei situacijai nuo 2009 m. rugsėjo 1 d. ji patvirtino iki 122 Lt sumažintą BMA. Tai turėjo būti laikinas sumažinimas, tačiau iki šiol BMA nepakitusi.

„Pakėlus nuo 2013 metų minimalų atlyginimą iki 1000 litų, biudžetinėse įstaigose dirbantiems aptarnavimo, administracijos srityse, aukštos kvalifikacijos darbuotojams, kuriems mokamas minimalus atlyginimas pagal nustatytus koeficientus, gaunamas atlygis už darbą eilei jų bus mažesnis už MMA, jeigu nebus pakeista bazinė mėnesinė alga“, – teigiama peticijoje.

Peticijos iniciatyvą remia Lietuvos švietimo ir Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos. Iki šiol ją jau pasirašė bemaž 9 tūkst. žmonių.

K.Juknis: švietimo politiką teks įgyvendinti streikais?

Pirmadienį (01 21) Lietuvos profesinės sąjungos „Sandrauga“ pirmininkas K.Juknis išplatino pareiškimą apie Lietuvos profesinių sąjungų centrui priklausančių organizacijų atstovų susitikimą su Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininke A.Pitrėniene.

K.Juknis teigia, kad posėdžio pradžioje jis kreipėsi į komiteto pirmininkę akcentuodamas sisteminės problemas švietimo ir ugdymo įstaigose. „Tai – lėšų „taupymo“ ir jų paskirstymo uždavimas, slepiant jų panaudojimą nuo profesinių sąjungų atstovų, socialinio dialogo nebuvimas įvairiuose lygmenyse, vadovų, direktorių savivalė ir akivaizdus teisės normų ignoravimas, darbuotojų grupių diskriminacija ir kt.“, – pasakoja profesinės sąjungos lyde-

ris. Pasak K.Juknio, buvo įteikti ir užregistruoti oficialūs raštai. Nors „Sandraugos“ atstovas bandė priminti A.Pitrėnienei, kad posėdyje dalyvaujantys profesinių sąjungų lyderiai turi didžiulę ilgametę kovos patirtį, ginant didžiausios Lietuvoje socialinės grupės interesus, kad pirmasis nacionalinis mokytojų streikas Lietuvoje irgi buvo iššauktas nesusikalbėjimo tiek su politikais, tiek su valdininkais, komiteto pirmininkė į tai esą nesigilino dėl laiko stokos.

Tą pačią dieną, – tęsia K.Juknis, – pirmininkės teikimu komitetas į Lietuvos švietimo tarybą patvirtino Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos (LPSK) deleguotus atstovus – A.Jurgelevičių ir G.Kmitienę, tačiau nepriklausomų profe-

sinių sąjungų atstovų bei „Sandraugos“ kandidatūros komiteto nariams svarstyti net nebuvo pateiktos.

„Lietuvos švietimo bendruomenė turi žinoti, kad LPSK yra socialdemokratų politiką aklaui vykstanti profesinė sąjunga, todėl ir siūlyti savo kandidatūras realiai gali tik jie“, – pareiškime teigia K.Juknis. Anot jo, po to, kai Švietimo tarybą dar 9-iais nariais savo įsakymu sustiprins dabartinės daugumos atstovai – švietimo ir mokslo ministras, „Sandraugai“ liks vienintelis kelias ginti mokytojų interesus ir įgyvendinti švietimo politiką – organizuoti streikus ir masinius protestus. „Todėl kyla klausimas: kam apskritai tokia Taryba yra reikalinga ir ką jina veiks?“ – teiraujasi „Sandraugos“ pirmininkas.

Direktoriai prašo pagrįsti nurodymus taupyti

Biržų r. savivaldybės administracija seneniai gavo vienuolikos rajono mokyklų direktorių prašymą. Jis adresuotas savivaldybės administracijos direktoriui ir savivaldybės tarybos nariams.

„Mes, Biržų rajono švietimo įstaigų vadovai, pritariame rajono komisijos siūlymams, bet be teisinio pagrindo negalime vykdyti rajono komisijos žodinių rekomendacijų dėl lėšų taupymo ugdymo įstaigose.

Prašome pateikti Biržų rajono savivaldybės sprendimą, kuriuo vadovaudamiesi galėtume vykdyti taupymo planus, nepažeisdami įstatymų. Prašome patvirtinti valytojų ir kiemsargių valo-

mų plotų normas, nuspręsti dėl švietimo įstaigų turto apsaugos būdų, numatyti lėšas atleidžiamų darbuotojų išeitinėms išmokoms išmokėti“, – rašoma prašyme.

Pasak Biržų „Saulės“ gimnazijos direktoriaus D.Korsako, savivaldybėje sukurta komisija analizavo biudžeto situaciją ir į posėdžius kvietė mokyklų vadovus po vieną. „Išgirdome, kad norėdami taupyti privalome mažinti etatus ir atleisti žmones, tačiau tai daryti nėra paprasta“, – tikina direktorius. Anot jo, atleidžiant darbuotojus (valytojas, kiemsargius, naktinius sargus), taupymo efektas pasijus gal tik kitais metais. O dabar reikės papil-

domai lėšų išeitinėms kompensacijoms, saugos įmonių įrangai ir pan. Skaičiavimus dėl ekonominio efekto esą turėtų atlikti savivaldybės administracija, o sprendimus dėl valomų mokyklos pastato plotų normatyvų bei valytojų ir kiemo priežiūros darbuotojų etatų sumažinimo, pasak direktoriaus, turėtų priimti politikai – rajono taryba.

„Jei kas nors yra blogai, tada mums sakoma, kad esame sava-rankiški ir patys priimame sprendimus, už kuriuos turime atsakyti. O kai reikia taupyti, tai privalome elgtis pagal iš aukščiau pasiūlytą modelį“, – „Šiaurės rytams“ sakė D.Korsakas.

Gimnazijos sutartis – kontrolierių akiratyje

Alytaus m. savivaldybės Kontrolės ir audito tarnyba, tikrindama praėjusią metų vietinio biudžeto lėšų panaudojimą, nustatė, kad Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazija, neturėdama tam teisės, pasirašė trišalę faktoringo sutartį su banku ir remonto darbų bendrove dėl rangos darbų finansavimo. Pasak savivaldybės kontrolieriaus A.Juškausko, neturėdama savivaldybės skirtų pinigų, o tik miesto tarybos sprendimą dėl mokykloje vykdytino investicinio projekto, gimnazija ne tik atliko remonto darbus, pirkė baldus, bet ir prisiėmė išsipareigojimus bankui. Taip, anot kontrolieriaus, pažeistas Biudžeto sandaros įstatymas – biu-

džetinės įstaigos savo vardu negali skolintis lėšų, prisiimti jokių skolinių išsipareigojimų.

Nors gimnazijos direktorius V.Skroblas kontrolieriams teigia, kad trišalėje sutartyje gimnazija jokių finansinių išsipareigojimų bankui neturi, sutartyje numatyta, jog pirkėjas, arba gimnazija, išsipareigoja sumokėti bankui per 120 dienų po sąskaitos faktūros išrašymo, o laiku nesumokėjęs, gimnazija sutinka mokėti pagal debeto pavedimus – bankas galės nusirašyti pinigus iš gimnazijos sąskaitos.

Pasak „Alytaus naujienų“, kontrolieriai A.Ramanausko-Vanago gimnazijoje konstatavo ne

tik Biudžeto sandaros įstatymo pažeidimus – darbai vykdyti neturint savivaldybės biudžeto finansavimo, savavališkai pasirašyta sutartis su banku, bet ir Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimą. Gimnazija supaprastintu apklausos būdu pirkto remonto darbų daugiau kaip už 500 tūkst. Lt, o tokioms sutartims pagal Viešųjų pirkimų įstatymą reikia atviro konkurso.

Savivaldybės kontrolierius A.Juškauskas šią informaciją dėl vietinio biudžeto lėšų panaudojimo pateikė savivaldybės vadovams. Jo įsitikinimu, gimnazijos vadovai ignoravo įstatymus ir už tai turėtų atsakyti.

PIRLS 2011 tyrimo rezultatai: kaip vertinate?

„Dialogas“ kreipėsi į keletą šalies pradinį klasių mokytojų, aukštų švietimo sistemos pareigūnų bei edukologų su prašymu pakomentuoti ne itin džiuginančius PIRLS 2011 tyrimo rezultatus. Šiame numeryje – švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio, dr. P.Gudyno bei dviejų pedagogų įžvalgos.

PIRLS 2011 tyrimas rodo, kad Lietuvos ketvirtokų gebėjimas skaityti ir suvokti grožinę literatūrą bei informacinio pobūdžio tekstus ir toliau smunka. Standartizuotoje PIRLS vertinimo skalėje mūsų vaikų grožinių tekstų skaitymo rezultatai 2001 m. buvo 548, 2006 m. – 543, 2011 m. – 529 balai. Panašiai prastėja ir informacinių tekstų skaitymo rezultatai. Aukščiausią skaitymo pasiekimų lygmenį 2011 m. pademonstravo tik 6, aukštą – 39, vidutinį – 80, minimalų – 97 proc. Lietuvos ketvirtokų. Pažymėtina, kad visi šie rodikliai prieš dešimtmetį buvo geresni. Nors rezultatų vidurkių skalėje mūsų moksleivių pasiekimai vis dar neatrodo prastai, savo ketvirtokus „numokėme“ taip, kad tarptautinio vidurkio nesiekia ne tik aukščiausią, bet jau ir aukštą skaitymo lygmenį pasiekusiųjų dalis. Priklausome ketvirtokui Europos šalių, kuriose nuosmukis skaitymo srityje vyko per visą pastarąjį dešimtmetį – pagal rezultatų prastėjimą užimame trečią vietą tarp visų PIRLS tyrime nuo 2001 m. dalyvaujančių šalių.

✓ **Kaip PIRLS 2011 rezultatus vertinate Jūs?**

✓ **Kokias vis prastėjančio moksleivių pasiekimų lygio priežastis įvardytumėte?**

✓ **Ką, Jūsų manymu, reikia keisti?**

Reikia sunerimti

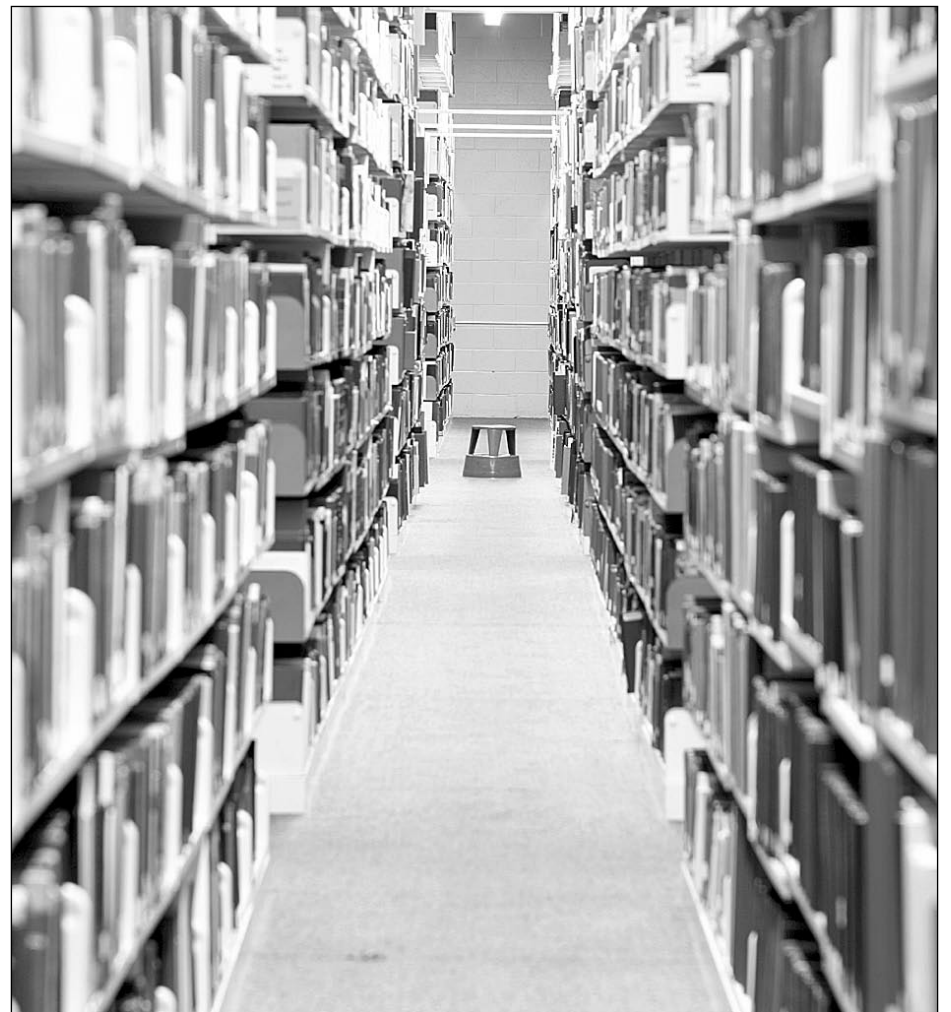
Sigitas ir Asta ŽALUDOS,

*Panevėžio r. Naujamiesčio vidurinės mokyklos
pradinį klasių mokytojai metodininkai*

Žiūrint į šį patikimą ir objektyvų tyrimą iš pozityvios pusės yra džiugu, kad dar nesame pačiose žemiausiose pozicijose. Tačiau dėl tendencijos, kad jau dešimtmetis, kaip mūsų rezultatai prastėja, reikia sunerimti.

Pirma labai svarbi moksleivių pasiekimų lygio prastėjimo priežastis slypi šeimoje. Šeimos vis mažiau dėmesio ir pinigų skiria knygoms. Mažiau skaitantys tėvai neberodo vaikams skaitymo pavyzdžių, nesudomina savo atžalų skaitymu. Antra priežastis – vai-

kus užvaldę kompiuteriniai žaidimai. Dažnas mokinys laisvalaikį dažniau leidžia prie kompiuterio nei skaitydamas knygą. Trečia svarbi priežastis – pradinio ugdymo gimtosios kalbos programos sudarytos taip, kad nemažai laiko reikia skirti gramatikos dalykams, o tekstų (ypač dalykinių) analizei laiko ir vietos numatyta mažiau. Taip pat ne visi vadovėliai atitinka programą, juose pasitaiko ir neprograminių dalykų. Svarbu ir tai, kad Lietuvoje nėra patikimų gebėjimo

skaityti vertinimo įrankių, kuriais mokytojai galėtų pamatuoti vaikų pažangą nuo pirmos klasės. Dabar mes rankiojame įvairius pavyzdžius tik ketvirtoje klasėje, tačiau vertinimo sistema turėtų veikti nuo pat mokyamosios pradžios.

Didelę įtaką moksleivių pasiekimų lygio prastėjimui daro nepatenkinama mokyklų bibliotekų fondų atnaujinimo politika. Dabar įsismarkavo kompiuterizacija, baldų atnaujinimas, tačiau naujos vaikiškos grožinės ir ypač adaptuotos pradinuko amžiui dalykinės literatūros bibliotekose vis dar mažai.

Ir dar viena iš priežasčių – knygų kaina.

Ne visos šeimos, ypač Lietuvos provincijoje, gali sau leisti pirkti vaikams naujas knygas.

Padėtis keistųsi, jei šeimose įsivyratų kitoks požiūris į skaitymą, jei šeimos būtų labiau suinteresuotos prisidėti prie vaikų lavinimo ir pratintų juos skaityti. Reikėtų peržiūrėti atnaujintas pradinio ugdymo gimtosios kalbos programas bei vadovėlius ir daugiau dėmesio juose skirti skaitymui ir tekstų analizei (ypač dalykinių tekstų). Taip pat reikėtų sukurti patikimus gebėjimo skaityti vertinimo įrankius ir juos taikyti jau po pirmos klasės. Mokyklas (ypač kaimo) būtina aprūpinti ne tik naujausiais kompiuteriais ir baldais, bet ir naujausia vaikiška literatūra.

Yra ką veikti gerinant tiek sistemą, tiek aplinką

Dainius PAVALKIS, švietimo ir mokslo ministras

▷ *Atkelta iš 1 p.*

Patrauklios mokiniams vaikiškos knygos, skaitinių rinkiniai ar kompiuterinės mokymo programos, edukaciniai žaidimai dažniausiai taikomos tik kaip pagalbinės ir ne tokia apimtimi, kokia galbūt reikėtų. Jei Lietuvos mokykloje tokie svarbūs vadovėliai, jie turėtų būti pačios aukščiausios kokybės. Deja, net populiariuosiuose pradinio mokymo vadovėliuose vyrauja užduotys, orientuotos į žemesniųjų ir vidutinių gebėjimų ugdymą, trūksta diferencijuotų užduočių skirtingų gebėjimų vaikams, o į mokinio mokymosi pažangą orientuotų užduočių iš viso nėra. Daug lemia ir mokyklų aprūpinimas skaitymo ištekliais.

Man regis, vienas iš mūsų ugdymo sistemos trūkumų yra per menkos skirtingų dalykų jungtys, stokojama ugdymo proceso integralumo. Dabar skaitymo gebėjimų ugdymas ir lietuvių kalbos mokymas suprantamas tik kaip lietuvių kalbos disciplinos ir jos mokytojo darbo sritis, o tai turėtų rūpėti per visas pamokas. Tuo labiau kad PIRLS rodo, jog Lietuvoje skaitymui skirtas laikas pats mažiausias iš visų šalių – 649 valandos (tarptautinis vidurkis – 905).

Tyrimai rodo, kad, be pačių mokyklos veiksmų, labai svarbi ir mokinio socialinė gyvenamoji aplinka, namų edukaciniai ištekliai bei sąlygos: knygų skaičius, kompiuteris, interneto prieiga, atskira mokymosi erdvė, tėvų išsilavinimas, jų lūkesčiai. Kuo skurdesnė mokinio gyvenamoji aplinka, tuo mažesni jo pasiekimai. Ne veltui ministerija siekia stiprinti ikimokyklinį ugdymą kaimo vietovėse, ypač socialiai jautrių šeimų vai-

kams – institucinis ugdymas nors iš dalies kompensuoja šeimos aplinkoje patiriamą socialinę atskirtį. Be to, su skaitymu susijusios užduotys ankstyvajame amžiuje sąlygoja aukštesnius mokinių rezultatus ir pradinėje, ir pagrindinėje mokykloje.

Ką reikia keisti

Pirmiausia skaitymui kaip pagrindiniam gebėjimui ugdymo procese vertėtų skirti daugiau laiko – tai daro net ir tos šalys, kurios pasiekia pačių aukščiausių rezultatų. Nereiškia, kad būtina pridėti daugiau pamokų, tiesiog reikia išnaudoti esančių pamokų laiką skiriant dėmesio skaitymo užduotims. Sėkmingiausios šalys puikiai panaudoja grožinius tekstus net gamtos mokslų pamokose. Teksto sąvoka labai plati: tai ne tik nuoseklus pasakojimas, bet ir lentelės, grafikai, ženklai. Visa tai irgi turime jau pradinėje mokykloje mokyti perskaityti. Dėl to reikėtų šiek tiek koreguoti ugdymo programas akcentuojant grožinio ir informacinio skaitymo, interpretavimo ir informacijos integravimo, vertinimo, žinių taikymo, mąstymo gebėjimus.

Tikslinga labiau diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą. Kol kas per mažai siūlomas gabiems mokiniams pritaikytas, jų gabumus plėtojantis ugdymo turinys. Kai to nėra, itin gabiui vaikui nuobodu, gal net taip prarandame talentus. Antra vertus, reikalinga rūpintis silpnaisiais mokiniais, kad jų mokymasis gerėtų, taip pat mažinti atotrūkį tarp mergaičių ir berniukų pasiekimų, pirmiausia išsiaiškinus tokio atotrūkio priežastis. Pabrėžčiau visų švietimo

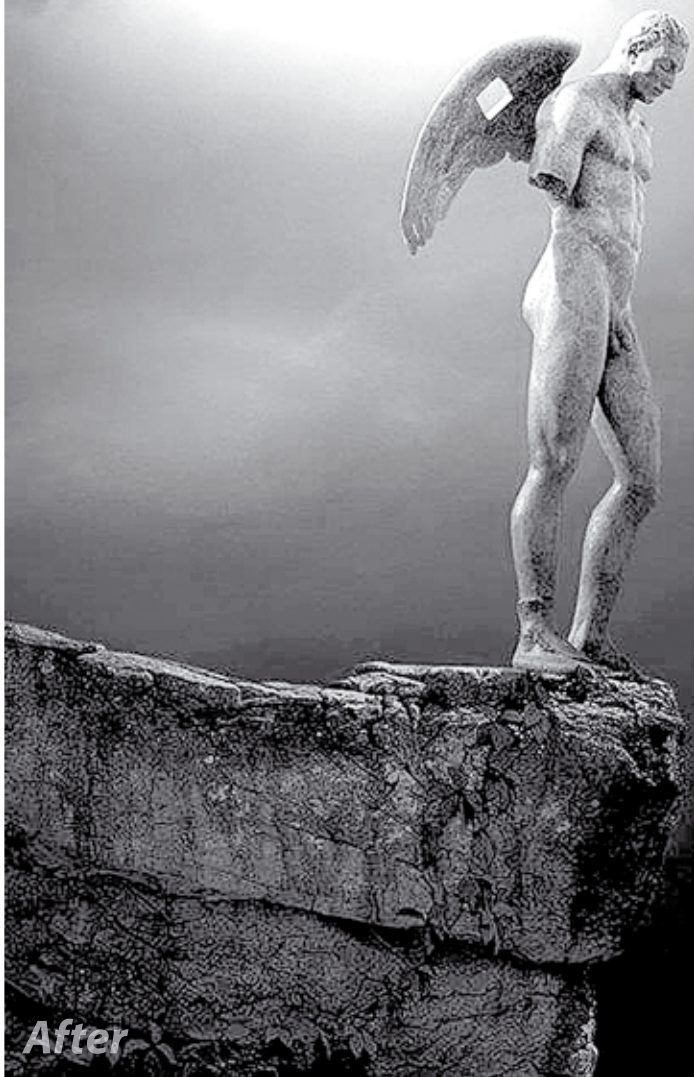
darbuotojų pareigą rūpintis, kad mūsų mokiniai darytų kuo didesnę asmeninę mokymosi pažangą. Tai įmanoma savo darbus nukreipiant į aukštesnės kokybės siekimą.

Dabartiniai vaikai mokosi kitaip nei mokėsi jų tėvai, todėl reikia taikyti ne tik šiuolaikinius ugdymo metodus, bet ir naudoti šiuolaikines mokymo priemones, kurti naujas, mokiniams patrauklias kompiuterines programas, efektyviau į ugdymą įtraukti edukacinius žaidimus. Būtina sistemiškai kurti mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, skatinant mokytojus nuolat tobulėti, sudarant jiems daugiau galimybių išbandyti šiuolaikines eksperimentines mokymo priemones.

Ir PIRLS, ir TIMSS tyrimai mums dar kartą „pabaksnio“ į nepakankamą Lietuvos ugdymo aplinką ir su ja susijusius ugdymo rezultatus. Aprūpinti mokyklas laboratorijomis, įranga eksperimentams atlikti, turtinti mokyklų ir klasių bibliotekas, kurti šiuolaikines ugdymo erdves – brangios, bet reikalingos investicijos. Tai įgyvendinama panaudojant ES paramą švietimui. Mokyklų aprūpinimas turėtų bent iš dalies sumažinti veiklos kokybės skirtumus tarp regionų, kaimo ir miesto.

Tyrimas atskleidė ir sudėtingą šeimos edukacinės aplinkos, požiūrio į švietimą, tėvų bei vaikų komunikacijos, vaikų aprūpinimo mokymosi priemonėmis problemą. Už šeimas visko negali išspręsti nei Vyriausybė, nei savivaldybės administracijos. Tačiau reikia pripažinti, kad tėvų švietimo srityje ministerijai, savivaldybėms, švietimo centrams tikrai yra ką veikti.

Kas mokytoją traumuoja labiausiai?

„

Pedagogas spaudoje dažnokai piešiamas kaip pavargęs, užguitas, piktas ir nuskriaustas, nepripažintas ir neįvertintas „socialinis herojus“.

► Atkelta iš 1 p.

Analizės objektas – „Dialogo“ straipsniai

Apie tai, kad profesinį mokytojų stresą reikia analizuoti ne tik psichologiniame ir mediciniame, bet ir gerokai platesniame sociokultūriniame, ekonominiame ir politiniame kontekste, tikina ir socialinių mokslų daktarai Daiva Bublelienė ir Gediminas Merkys. Į darbinio streso paplitimą gausioje Lietuvos mokytojų bendruomenėje šie mokslininkai sumanė pažvelgti per pedagogų profesinėje spaudoje besirutuliojantį diskursą – išanalizavo 77 savaitraštyje „Dialogas“ publikuotus straipsnius. Juose įvairūs autoriai – žurnalistai, mokytojai, švietimo ir mokslo vadybininkai, pedagogų profesinių sąjungų atstovai, tėvai, mokyklų vadovai – pateikia savo požiūrį į mokytojų patiriamą stresą.

Mokslininkai prisipažįsta, kad straipsnių analizės rezultatai jiems buvo šiek tiek netikėti. Reikalas tas, kad stresas, įskaitant darbinį, tradiciškai yra suvokiamas kaip individo atsako į jam tenkančias psichofizines bei psichosocialines apkrovas trūkumas. Tačiau „Dialogo“ straipsnių analizė išryškino, kad apie priežastis, kurios sukelia mokytojų stresą, įvairūs autoriai dažniau kalba ne organizaciniu ar individualiu, o makrolygmeniu. Kitaip tariant, skaudžiausiais ir labiausiai mokytoją traumuojančiais laiko socialinio konteksto veiksniais – profesijos prestižo ir teisingo atlygio stygių, darbo vietų nesaugumą, mokyklų konkurenciją, „iš viršaus“ primestas reformas. Individualūs psichologiniai bei vadybiniai

organizaciniai veiksniai – mokyklos psichologinis klimatas, autoritarinis ar demokratinis vadovavimo mokytojų kolektyvui stilius, tikras arba tariamas mokytojų negebėjimas „susitvarkyti“ su mokiniiais, bendravimas su tėvais ir pan. – šiame sąlyginiame „reitinge“ užima tik antrą ar trečią vietą. Mokslininkų nuomone, tokie pavienės organizacijos lygmens dalykai pedagogus traumuoja ir erzina sąlygiškai silpniau.

Sunkios naštos paženklinti

„Dialogo“ straipsnių analizė mokslininkams parodė, kad mokytojų savitraštyje bene dažniausiai ir emociškai spalvingiausiai eskaluojamos temos ir plėtojamos siužetinės linijos yra šios: pedagogo profesijos prestižas, „mokytojo įvaizdis, teisingo atlygio už pedagoginį darbą problema“, pedagogų darbo krūvis, mokyklos biurokratizacija, nedemokratinė švietimo reforma ir diktatas „iš viršaus“, nesubalansuotos mokytojo teisės ir pareigos, „sunkus“ mokinių kontingentas ir pan. Iškalbingi buvo ir straipsnių pavadinimai, pvz., „Ar gėda visą gyvenimą būti eiliniu mokytoju?“, „Kelias į niekur“, „Ties nervinio lūžio riba“, „Atsikratykim vergo psichologijos“.

Mokslininkai konstatavo, kad mokytojo portretui, pedagogo profesijai apibūdinti tekstuose neretai vartojama semantika su stipriomis konotacijomis ir metaforomis: „katorga“, „destrukcija“, „degradavimas“, „vergas“, „nuvartas arklys“.

D.Bublelienė ir G.Merkys teigia, kad labai iškalbingas jiems buvo viename straipsnyje aptiktas bemaž anekdotiškas pastebė-

jimas, kad sunki profesijos našta esą „paženklina mokytojus tik jiems būdinga eisena, laikysena, gestikuliacija ir pagaliau veido išraiška“.

Mokslininkai konstatavo – pedagogas spaudoje dažnokai piešiamas kaip pavargęs, užguitas, piktas ir nuskriaustas, nepripažintas ir neįvertintas „socialinis herojus“.

Hipotezė pasiteisino

Tyrimas, pasak jo autorių, griauja buitinį stereotipą, kad mokytojų streso, kančių ir išsekimo priežastis – blogas psichologinis mokyklos klimatas, nedrausmingi mokiniai, alinantis darbas bei didelis triukšmas. Pasirodo, Lietuvos mokytojams daug sunkesnis ir skaudesnis yra profesijos prestižo smukimas, teisingo atlygio stoka ir kiti panašūs dalykai.

Tačiau galbūt toks dėsniumas išryškėjo vien todėl, kad informacijos apie mokytojų stresą tyrėjai šaltiniu pasirinko pedagoginę spaudą? Juk natūralu, kad spaudoje ir pridera daugiau rašyti apie profesijos prestižą, atlyginimus, reformas, darbo krūvio normavimą, o ne apie pedagogo asmeninio gyvenimo problemas.

Tokias abejones mokslininkai atmeta – analogiški, netgi identiški dėsningumai esą buvo aptikti pedagogų darbinį stresą ištyrus ir kitais metodais. „Hipotezė, kad, nagrinėjant mokytojų darbinį stresą, tikslinga empirinės informacijos šaltiniu imti pedagogų profesinę spaudą, o informacijos rinkimo ir apdorojimo metodu pasirinkti diskurso analizę, visiškai pasiteisino. Tokia metodinė prieiga atveria galimybes plačiau ir giliau vertin-

Skandžiausiai ir labiausiai mokytoją traumuoja profesijos prestižo ir teisingo atlygio stygius, darbo vietų nesaugumas, mokyklų konkurencija, „iš viršaus“ primestos reformos.

ti profesinį stresą, pamatyti šio reiškinių išorinėje struktūroje naujas – visų pirma sociokultūrinės – dimensijas“, – konstatuoja „Dialogo“ straipsnių analizę atlikę mokslininkai.

Stresas – ne tik asmeninė problema

Socialinių mokslų daktarai teigia, kad profesinės spaudos tyrimo rezultatai atveria galimybes kitu rakursu pažvelgti ir į mokytojų profesinio streso sumažinimo kryptis bei priemones. Mat esant tradiciniam požiūriui į stresą, jis suvokiamas tik kaip pedagogo vidinė problema, kylanti iš jo psichinių ir somatinių išteklių stygiaus susidūrus su gyvenimo, profesijos iššūkiais bei darbo vietos reikalavimais. Tuomet ir streso įveikimo receptūra yra tradicinė – medicininė bei individualioji psichologinė. Kitaip tariant, reikia stiprinti organizmą, rūpintis sveikata, išmokyti efektyviai ilsėtis, sportuoti, tinkamai maitintis, prireikus laiku kreiptis į medikus ir vartoti medikamentus. Taip pat taikyti psichoterapiją, psichologinę korekciją, autogeninę treniruotę, hipnozę, neurolingvistinę programavimą, ugdomąjį vadovavimą ir konsultavimą.

„Visos minėtos medicininės, individualios psichologinės ir vadybos priemonės, be abejo, yra prasmingos, bet jų nepakanka“, – teigia tyrėjai. Jie tikina, kad projektuojant veiksmingas mokytojų profesinio streso įveikos strategijas ir priemones ne mažiau svarbūs yra ir makrolygmens socialiniai veiksniai: laiku ir demokratiškai atliekamas švietimo reformavimas ir apgalvotas teisinis reguliavimas; profesijos prestižo didinimas ar bent palaikymas; optimalus konkurencijos ir solidarumo vertybių santykis; teisingo atlygio už darbą, socialinės saugos ir darbo teisės aspektai.

Klūpėti ant žirnių – ne išeitis

Juk iš tiesų nei pavienė mokykla, nei juolab pavienis mokytojas negali daryti tiesioginės įtakos pedagogų darbo krūvio normavimui, švietimo ir mokyklos biurokratizacijos laipsniui, atlygio skaičiavimo metodikai ir švietimo teisynei. Todėl ir mokytojo profesijos stresas yra anaip tol ne individualios psichologinės kilmės, jis – neišvengiamas atsakas į nežmonišką psichofizinį krūvį, kurį ant mokytojo pečių užkrauna profesija.

Klūpėjimas ant žirnių, bandymai atsipalaiduoti ir stabdyti neigiamas mintis gal ir gali tą krūvį šiek tiek sumažinti. Tačiau visuomenė, kuriai reikalingas sveikas ir darbingas mokytojas, šitaip kovoti su stresu pedagogo palikti neturėtų.

Demokratiškas mokyklų valdymo modelis, etatinis mokytojų darbo apmokėjimas ir pedagogų darbo krūvio sunorminimas – tai bene didžiausios visuomenės skolos, kurių atlyginimas būtų veiksmingas būdas profesiniam mokytojų stresui įveikti.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

Kada žmogui tikrai gera?

Bronislava BUCHIENĖ,

Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijos mokytoja

Šis rytas prasideda, kaip visada, nuo nuplėšto kalendoriaus lapelio. Jame Anatolio Franso mintis: „Mes gyvename per daug panirę į knygas ir per mažai į gamtą.“ Žvilgteliu į už lango „beauštančią aušrelę“. Visai netoli namų nuo, matyt, dar neužšalusio upelio į mišką tai žingsneliais, tai pastriuokomis grįžta keturios stirnos. Aplink toks šarmotos žiemos grožis, kad sunku atitraukti žvilgsnį.

Su tokia nuotaika ir išeinu į vienintelę savaitėje labai trumpą darbo dieną mokykloje – dvi pamokas. Šiandien leisiu sau neatlikti papildomų darbų – nersiu į gamtą.

Grįžtu namo, išlaisvinu rankas ir mintis, apsisuku ant kulno ir į kelionę: kol apeisiu miestelį ir jo pakraščius, susidarys penketas–šešetas kilometrų. Neskubu. Koja už kojos. Žvalgausi ir stengiuosi pamatyti tai, kas, žinau, yra, bet labai retai pastebima.

Džiaugiuosi, kad gyvenu čia, kur matyti praleikiantys visi keturi metų laikai. Ir mes per juos lekiame, stumdomės, ieškome, nerandame, pykstame, džiaugiamės, dirbame, burnojame, susitinkame, išsiskiriame, gadiname ir taisome, – ir gamtos šedevrų tiesiog nebematome. Žiemą negražiai linksniuojame nepatogumus ir šaltį, ledą ir sniegą, pavasarį – duobes, purvą ir permainingus orus, vasarą – uodus, perkūniją, nesibaigiančias karščiu tvoskiančias dienas, rudenį – prie veido limpančius voratinklius, vėl sugrįžusius nepastovius orus, dabar jau nuo lapų ir lietaus slidžius takelius... Kada žmogui tikrai būna gera?..

Šiandien primygtinai siūlau sau pasijusti gamtos vaiku.

Ar žinote, kiek daug medžių ir krūmų žiemą pasidabina „žiedais“? Štai liepa. Jos sirupu varvantys geltoni žiedai-saulytės traukė bites ir arbatos mėgėjus vasaros viduryje. Žiemą ant medžių liko tik sudžiūvę vaisiai – žiedų mumijos, bet jei teks apvalius jų riešutėlius su greta styrančiu skraidyklės sparnu pamatyti pasidengusius šerkšnu, trumpam gali pasirodyti, jog tai tobulas juvelyro dirbinys, ypač, jei liepžiedyje nuo saulės sužėrės visos deimantų spalvos... Ten toliau įprasta tuja. Tikriausiai Sniego karalienė papuošė ją arabeskos ornamentais iš sidabro... O iš kokios rytietiško brangenybių skrynios uosialapio klevo „auskarai“? Kas žagreniui nepagailėjo taurių graviruoto sidabro „žvakių“ vietoj ryškiai raudonų vasaros meto šluotelų? Ir dar daug ko gali pamatyti žiemą: pelės ir voverės takelius, zuikio poilsį po krūmu, raudonagalvę meletą, ieškančią pušies kamiene kinivarpų, gausybę smilgių ir visokių žolių, kyšančių iš po sniego ir galinčių pritrenkti subtiliu grožiu.

Po žiemos su vis ilgesniu saulės spinduliu ir platesne garsų gama tai lėtai, tai stipriu proveržiu atskris pavasaris. Žaluma, žydruma, juoduma, pirmieji nedideli, nedrąsūs žiedai... Ar dažnai baloje matome pasaulį ir save, ar pastebime, kaip plaukia debesys, svyruoja dar pusnuogės beržų šakos ar praskrenda genys? Ne, ne ten aukštai, o baloje, dėl kurios apsiavėme guminiiais. Ar regėjote ankstyvo pavasario grybus? Jų yra visais metų laikais, bet pavasaris gali nustebinti neįprastai raudonais ar oranžiniais „kerpiukais“. O vėlyvas pavasaris – tiesiog sodri simfonija. Ne veltui kalbama apie gamtos prabudimą, dešimtis žalos spalvos atspalvių, žiedų kilimus...

Žydintys miškai ir sodai palengva su nusklendžiančiais į pievų tolį žiedlapiais atskraidina vis stiprėjančią šilumą. Tikrai nesu tas driežas, kuris saulėkaitoje išsitiesęs, greta leipstant prigulusiems žolynams, mėgaujasi karštais saulės spinduliais, bet juk kiekviena diena prasideda nuo gaivaus ryto. Ar dažnai pastebime rasakilos, dilgėlės, notrelės, varnalėsos lapus? Jie visi akominiai: vieni iš viršaus, kiti – lapo apačioje. Jei kilote

ankstų vasaros rytą, kol saulė nesurinko rasos, žavėsitės perlais rasakilos lapo ežerėlyje, pabirusiais vandens lašeliais ant pikto dilgėlės lapo, banalia, bet kas rytą vis kitokia aušra...

Vasaros poilsio ir darbų kaleidoskope gelstančiais beržo pinigėliais po kojomis, rausvėjančiomis šermukšnių kekėmis praneš apie save artėjantis ruduo. Taip, daug tuo metu triūsiamė, menkai dairomės, nes mokytojo rudens diena metus peni. Stengsiuos rudenį kuo daugiau išplėsti laiko pažiūrėti į rasotus voratinklių karolius, gervių šokius plačiuose jau nupjautų javų laukuose, pasidžiaugti trumpam laikui (iki pirmo stipraus ir šalto lietaus) nutiestais puriais geltonų klevo ir beržo lapų kilimais palei visą siaurą pilko keliuko juostą per mišką. O, kad tik būtų laiko palydėti žvilgsniu perbėgantį iš pievos į pievą kirstuką, besibūriuojančias kregždes, pamatyti rūke paskendusį impresionistinį peizažą...

Gal pamatysim? Gal pajausim ir užuosim? Gal tada atlėgs širdis ir Gamta sodriai pripildys visą žmoniškąją esybę, suteiks jėgų Gyvenimui? Tikiu. Tad taip ir bus.

Bronislava Buchienės nuotr.

➤ KONFERENCIJOS

„Keliavo“ po mitinį poetinį pasaulį

Šiaulių „Romuvos“ gimnazijoje įvyko 9-oji etnokultūrinė šalies mokinių konferencija „Mitinis poetinis žmogaus, gyvūnų ir augalų pasaulis“. Pranešimus šiai konferencijai

rengė per 100 mokinių iš 18 mokyklų; atvyko pranešėjai iš Klaipėdos, Eišiškių (Šalčininkų r.), Joniškio, Radviliškio miesto ir rajono bei, žinoma, iš Šiaulių miesto ir rajono.

■ ŠU folkloro ansamblio „Vaiguva“ dainininkai (vadovė Diana Martinaitienė)

Gimnazijos lituanistai konferenciją organizuoja pasitardami su Šiaulių „Aušros“ muziejaus Etnografijos skyriaus darbuotojais (nė vienos konferencijos nėra praleidusi šio skyriaus vedėja Sigita Milvidienė, šįmet ji pamalonino dalyvius surengdama gimnazijoje savo karpinių parodą), konsultuodamiesi su Šiaulių kultūros centro specialistais – kultūros centro direktoriaus pavaduotoja, Lietuvos liaudies kultūros centro folkloro žanro ekspertė-konsultantė Diana Martinaitienė šįmet į mokinių konferenciją pakvietė Šiaulių universiteto studentų.

Jaunieji tyrėjai rinkosi įvairias temas, skaitė pranešimus apie senolių darbo įrankius, transporto priemones, senąsias skrynias, apie mitinę prasmę turinčius daiktus šiuolaikinėse sodybose, apie krosnį, stalą, vandenį, obelį ir vyšnią, apie žuvis, aveles... Stendiniai pranešimai žavėjo vaikų piešiniais bei dirbiniais (žirgai, baldai, rankšluostinės,

stiklo suvenyrai buvo pagaminti sekant lietuvių liaudies meno tradiciją ar ją originaliai interpretuojant). Džiugino sceniniai pranešimai – dainuota ir apie bijūnus, ir apie aveles, šokta demonstruojant lino rūbų kolekciją, linksmi dūzgenta apie bites. Originalų pranešimą – „Dainos lietuviškos apie augalus nepaprastus“ – pristatė Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos pirmokė Damilė Martinaitytė kartu su Šiaulių universiteto folkloro ansamblio „Vaiguva“ (vadovė Diana Martinaitienė) nariais. Pabaigę darbus konferencijos dalyviai gavo progą pramokti lietuvių liaudies šokių – „Vaiguvos“ muzikantas ir dainininkai organizavo folkšokių popietę.

Ir dalyviai, ir jų mokytojai skirstėsi tikėdamiesi susitikti jubiliejinėje konferencijoje po dvejų metų.

Vida NORVAIŠIENĖ,

Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Ką daryti, kai savo sprendimų direktorius su niekuo nederina?

Kokių veiksmų turėtų imtis mokyklos pedagogų profesinė sąjunga, jei tarifinius atlygių koeficientus bei papildomai tarifikuojamas valandas mokyklos direktorius nustatė nederindamas su darbuotojų atstovais?

Vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1315 (2011 07 18) patvirtinto Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašo 24, 27, 28 ir dar kelių punktų reikalavimais, nustatydamas mokytojams tarifinius atlygių koeficientus, papildomai tarifikuojamas valandas ir kai kuriais kitais atvejais savo sprendimus direktorius privalo derinti su darbuotojų atstovais.

Jeigu tokios tvarkos vadovas nesilaiko, darbuotojų atstovai gali kreiptis į Valskybinę darbo inspekciją (VDI) dėl darbo santykius reglamentuojančio teisės akto pažeidimo. VDI išvada ar sprendimas gali būti pakankamas padėčiai pakeisti.

Kitas kelias – vadovautis Darbo kodekso X skyriuje numatytu kolektyvinių darbo ginčų reglamentavimu ir pradėti kolektyvinio darbo ginčo procedūrą.

Žinoma, galima naudoti ir abi priemones.

Kaip dažnai turi tikrintis sveikatą?

Kaip dažnai turi tikrintis sveikatą ikimokyklinio ugdymo įstaigose tiesiogiai su vaikais nedarbančios virėjos, sargai, valytojos, administratorės? Kas tokius tikrinimus privalo apmokėti?

Vyriausybės nutarimu Nr. 1145 (2002 07 16) patvirtinta „Darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašas ir šių darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarka“ jokių išimčių ugdymo įstaigose dirbančiam nepedagoginiam personalui nenumato.

Minėtame teisės akte nurodyti darbuotojai privalo prieš pradėdami dirbti ir vėliau kasmet pasitikrinti sveikatą ir ar neserga tuberkulioze, o pasitikrinti, ar neserga kitomis užkrečiamosiomis ligomis, – esant epidemiologinei būtinybei.

Išankstinius ir periodinius darbuotojų sveikatos tikrinimus taip pat reglamentuoja sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. 301 (2000 05 31) „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ patvirtintas 13 priedas „Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksmų poveikis ir (ar) pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos aprašas“. Aprašo 1 punktas nurodo, kad asmenys, norintys įsidarbinti ar dirbantys darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika, privalo tikrintis sveikatą prieš įsidarbindami, o vėliau, t. y. dirbdami, turi tikrintis periodiškai.

Dėl pastarųjų veiksmų darbuotojų sveikata tikrinama kas 2 metus.

Todėl manytina, kad visi ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojai turėtų tikrintis sveikatą kasmet dėl užkrečiamųjų ligų ir kas 2 metus dėl kitų kenksmingų darbo aplinkos veiksmų.

Vadovaujantis profilaktinių sveikatos tikrinimų rūšis ir apmokėjimo tvarką reglamentuojančiu sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. 301 patvirtinto 1 priedo 5.2 punktu, periodinių sveikatos tikrinimų išlaidos apmokamos iš darbdavio lėšų. Jei asmuo tuo pačiu metu kreipiasi dėl kelių profilaktinių sveikatos tikrinimų, tai mokama tik už vieną, daugiau kainuojantį, sveikatos tikrinimą.

Profilaktinių sveikatos tikrinimų kainas nustato sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-547 (2011 05 27) padarytas jau minėto įsakymo Nr. 301 pakeitimas.

Ar privalu prašyti papildomų kasmetinių atostogų?

Jau kelinti metai, kaip mokyklos direktorius nesuteikia man priklausančių papildomų kasmetinių atostogų už ilgalaikį nepertraukiamąjį darbą mokyklos bibliotekininkės pareigose. Direktoriaus aiškina, kad kalta aš pati, nes skirti tokias atostogas jo niekada neprašiau. Ar teisinga mano darbdavys?

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 168 str., kasmetinės papildomos atostogos suteikiamos darbuotojams už darbą sąlygomis, neatitinkančiomis normalių darbo sąlygų, už ilgalaikį nepertraukiamąjį darbą toje darbovietėje bei už ypatingą darbų pobūdį. Kasmetinių papildomų atostogų trukmę, suteikimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė. Darbo, kolektyvinėje sutartyje arba darbo tvarkos taisyklėse gali būti nustatomos didesnės trukmės ir kitų rūšių negu šiame straipsnyje kasmetinės papildomos atostogos.

DK 171 str. 1 dalis numato, kad kasmetinės papildomos atostogos pridedamos prie kasmetinių minimaliųjų atostogų ir gali būti suteikiamos kartu arba atskirai.

Kadangi nei minėtos DK nuostatos, nei Vyriausybės nutarimu Nr. 497 (2003 04 22) patvirtinta Kasmetinių papildomų atostogų trukmė, suteikimo sąlygos ir tvarka nenumato, kad kasmetinės papildomos atostogos suteikiamos darbuotojo pageidavimu, laikytina, jog įvertinti aplinkybes, kad darbuotojui priklauso papildomos kasmetinės atostogos, bei apskaičiuoti jų trukmę privalo darbdavys. Kitaip tariant, tai jo pareiga.

Parengė Vytautas STRAZDAS

NAUJIENOS

B.Obamos įsipareigojimai mokykloms ir švietimui

Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas B.Obama pirmadienį (01 21) antrą kartą prisiekė tautai kaip 44-asis JAV vadovas. Inauguracijos kalboje prezidentas pranešė savo antrosios kadencijos darbotvarkę kaip labai svarbų įtraukęs ketinimą parengti daugiau matematikos ir gamtos mokslų mokytojų bei imtis rimtų priemonių siekiant užtikrinti mokyklų saugumą. B.Obama davė aiškiai suprasti vienu iš prioritetinių uždavinių laiką būtinybę užkirsti galimybę pasikartoti Niutauno žudynių pobūdžio įvykiams.

„Mūsų kelionė nėra baigta, kol visi mūsų vaikai nuo Detroito gatvių iki Apalačijų kalnų ir ramių Niutauno gatvelių nebus tikri, jog jais rūpinamasi, jie branginami ir yra visada saugūs“, – kalbėjo prezidentas.

Prieš porą savaičių B.Obamos administracija patvirtino politikos priemonių, skirtų užkirsti kelią ginkluotam smurtui, sąrašą. Į jį, be papildomų tikslinių lėšų valstijoms įgyvendinti saugumo užtikrinimo planus vietose ir pan., įtrauktos tokios priemonės, kaip didesnis dėmesys psichi-

kos sveikatos paslaugų teikimo sistemai bei mokytojų mokymams atpažinti protinių požymių ir suteikti mokiniams reikiamą pagalbą.

„Dialogo“ inf.

TYRIMAI

Tuščios pagyros vaikui kenkia

„Tuščios pagyros tokios pat žalingos kaip ir neapgalvota kritika – jos byloja apie abejingumą vaiko jausmams ir mintims. Pagyros gali priversti vaiką laikinai jaustis gerai, bet iš tikrųjų jos apsunkina savęs pažinimo ir suvokimo procesą“, – tvirtina garsus psichologas Stephenas Groszas. Jo manymu, tokie komentarai kaip „koks tu protingas“, „esi tikras menininkas“ gali ateityje turėti neigiamų pasekmių mažamečių mokymosi rezultatams.

Psichologo teigimu, tuščios pagyros vaikus liūdina, nes jie supranta iš tikrųjų nesančius tokie, kokius juos mato tėvai. Specialistas tėvams ir mokytojams pataria komplimentais švaistytis rečiau ir naudotis frazėmis, giriančiomis vaikus „už tai, kad jie labai stengėsi“.

Savo požiūrį specialistas grindžia tyrimo rezultatais, kurie atskleidė, jog nuolat girtiems vaikams mokykloje prasčiau sekasi mokytis. Tokį tyrimą atlikę Kolumbijos universiteto psichologai paprašė 128 vaikų, kurių amžius nuo 10 iki 11 metų, atlikti kelis matematinius uždavinius. Po to pusei jų buvo pasakyta: „Jums puikiai pavyko – esate labai protingi.“ Kita pusė išgirdo komplimentą: „Jums puikiai pavyko – tikriausiai labai stengėtės.“ Vėliau abiem grupėms teko atlikti dar sunkesnes užduotis. Tie, kurie prieš tai buvo pavadinti protingais, užduotis atliko prasčiau nei tie, kurie buvo pagirti už dideles pastangas.

S.Groszas savo knygoje „The Examined Life“ pasakoja, kaip atvykęs pasiimti savo dukros iš darželio išgirdo, kaip auklėtoja mergaitę giria: „Nupiešė patį gražiausią medį. Puikiai padirbėjai.“ Kai mergaitė nupiešė dar vieną piešinį, ta pati auklėtoja pasakė: „Oho, esi tikra menininkė.“ Psichologas teigia ne juokais sunerimęs ir norėjęs paaiškinti darželio auklėtojai, jog nenorėtų, kad jo dukra būtų taip giriama.

Anot specialisto, vaikų darželyje neretai galima išgirsti, kaip vaikas giriamas jį lyginant su koku nors menininku – taip bandoma suderinti pagyrimą ir ugdymą. Psichologo nuomone, tokia taktika, švelniai tariant, agresyvi.

„Taip yra todėl, kad tokios pagyros byloja: nenoriu su tavimi turėti nieko bendro kaip su žmogumi – tenoriu tave pagirti“, – sako psichologas.

S.Groszas mano, jog dauguma suaugusiųjų vaikystėje neretai sulaukdavo pernelyg daug kritikos, tad su savo atžalomis stengiasi elgtis priešingai. Specialistas įsitikinęs, jog tėvams vaikų pasitikėjimą savi mi derėtų skatinti ne tuščiomis pagyromis. „Išsiklausykite, ką jūsų vaikas nori jums pasakyti, kas jį domina ir kas jam patinka“, – pataria psichologas.

„Dialogo“ inf.

Žiemiškas vaizdelis

Marko Tveno „Tomo Sojerio nuotykiuose“ yra toks epizodas: Tomas už savo išdaigas turi nubaltinti tvorą. Praeinantys draugai iš pradžių iš jo šaiposi, tačiau Tomas apsimeta, kad dažyti tvorą jam labai įdomu ir malonu. Draugai tuo patiki ir puola prašyti leisti ir jiems padažyti.

Anądien po pūgos padėjau atkasti takus. Buvo labai smagu! Tačiau nė vienas praeivis nepaprašė pakasėti.

Ką gi, kiti laikai – žmonės nebe tokie patiklūs...

Kęstutis MILIAUSKAS

PIRLS 2011 tyrimo rezultatai: kaip vertinate?

„Dialogas“ kreipėsi į keletą šalies pradinį klasių mokytojų, aukštų švietimo sistemos pareigūnų bei edukologų su prašymu pakomentuoti ne itin džiuginančius PIRLS 2011 tyrimo rezultatus (pradžia – šio numerio 1, 3 p.).

Tokiais laimėjimais džiaugtis negalime

Pranas GUDYNAS

Buvo labai neįmanoma klausytis viceministro Vaido Bacio pasisakymo PIRLS ir TIMSS rezultatų pristatymo ŠMM metu. Galima buvo pamanyti, kad mes turėtume džiaugtis mūsų ketvirtokų skaitymo pasiekimais, kad jie yra nemažas mūsų švietimo laimėjimas. Taip, Lietuva PIRLS tikrai dar ne tarp „autsailerių“, tačiau jau pakankamai ilgą laiką mūsų mokinių skaitymo pasiekimai blogėja, o laiku nesiimant tinkamų priemonių problema tik gilėja. Sistemoje vykstantys sudėtingi procesai turi inercijos savybę, laikui bėgant negatyvias tendencijas vis sunkiau pakeisti. Blogiausia, kad panašūs skaitymo pasiekimų prastėjimo procesai vyksta ir aukštesnėse klasėse.

Aštuntokų situacija dar rimtesnė

Ekspertai, vykdančys Nacionalinius mokinių pasiekimų tyrimus (toliau – NMPT), apie išryškėjusias problemas pradėjo kalbėti dar 2008 m. pradžioje, kai išanalizavo 2007 metais 4 ir 8 klasėse vykdyto tyrimo rezultatus. Po 2008 m. 6 ir 10 klasėse vykusio tyrimo paaiškėjo, kad atsitiktinumo tikrai negali būti – tos pačios neigiamos tendencijos pastebėtos ir nagrinėjant šeštokų bei dešimtokų skaitymo rezultatus.

Remiantis NMPT duomenimis, prasčiau 2011 m. PIRLS tyrimo rezultatus buvo galima su didele tikimybe prognozuoti (žr. 1 diagramą) dar 2007 m. Ypač didelį susirūpinimą kelė ir kelia mūsų aštuntokų skaitymo gebėjimai, nes skaitymo rezultatų vidurkis nuo 2005 m. iki 2011 m. sumažėjo maždaug penktadaliu (žr. 2 diagramą).

„

Politikai neturi kantrybės ilgai laukti, jiems norisi vis naujų dalykų, todėl „mados“ keičiasi greitai.

Per pastaruosius ketverius metus jokie bandymai pradėti rimtai diskutuoti ir aiškintis, kodėl blogėja mokinių skaitymo gebėjimai, deja, nepavyko. Politinė vadovybė nenorėjo net girdėti apie kokias nors jau esamas ar galimas nesėkmes. Tyrimų duomenis porą kartų siuntė ministrui elektroniniu paštu, stengėms informuoti apie besiformuojančią lietuvių kalbos, matematikos ir gamtos mokslų mokymosi pasiekimų situaciją visuose rimtesniuose švietimo vadovų ir specialistų renginiuose – bet nuodugnesnis svarstymas neprasidėjo. NMPT buvo ilgam atidėti, o ankstesniųjų metų rezultatai – ignoruojami.

2011 m. drąsesnių ŠMM darbuotojų pastangomis pavyko pakartoti po vieną 2007 m. NMPT kiekvieno dalyko (skai-

tymo, rašymo, matematikos, gamtos ir socialinių mokslų) aštuntokų testą. Taigi dabar žinome, kad visų tirtų dalykų, išskyrus socialinius mokslus, aštuntokų mokymosi pasiekimai tikrai nepagerėjo.

Nesutvarkytos vadybos pasekmės

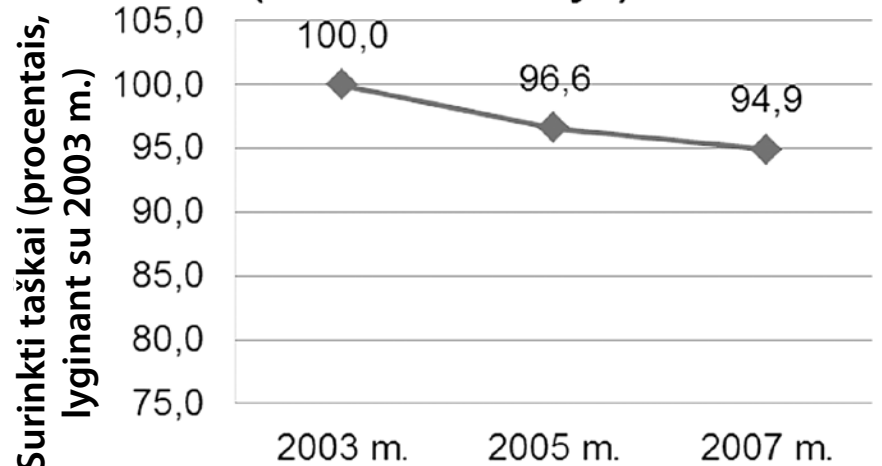
„Dialogas“ klausia, kur mokinių skaitymo gebėjimų prastėjimo priežastys. Manau, jų toli ieškoti nereikia. Visuomenė sparčiai keičiasi – keičiasi ir vaikai. Jau sunku pasiekti gerų rezultatų juos mokant tokiais pačiais metodais, kaip prieš kelias dešimtis metų. O ar turime mes dabar Lietuvoje daugiau ir geresnių lietuvių kalbos didaktikos specialistų nei prieš 10–15 metų? Ar sukūrėme naujus, moksliskai pagrįstus metodus, kaip nuosekliai, sistemingai mokyti skaityti dabartinius vaikus? Ar pagerėjo mokytojų nuotaikos ir motyvacija? Ar pradinį klasių mokytojus įtikinome, kad reikia efektyviau mokyti skaityti, ir ar išmokėme tai daryti? Deja, nė į vieną iš šių klausimų negalėčiau atsakyti vienareikšmiškai „taip“.

Viena iš svarbiausių problemų – švietimo vadyba. Rengiamos įvairios strategijos ir veiksmų planai, deklaruojama, jog svarbu pagerinti mokymąsi, tačiau kartais atrodo, kad labiausiai rūpinamasi, kaip tvarkingai ir greitai išleisti pinigus, bet ne kaip užtikrinti realų suplanuotų priemonių tęstinumą ir pasiekti konkrečių, ilgalaikių rezultatų.

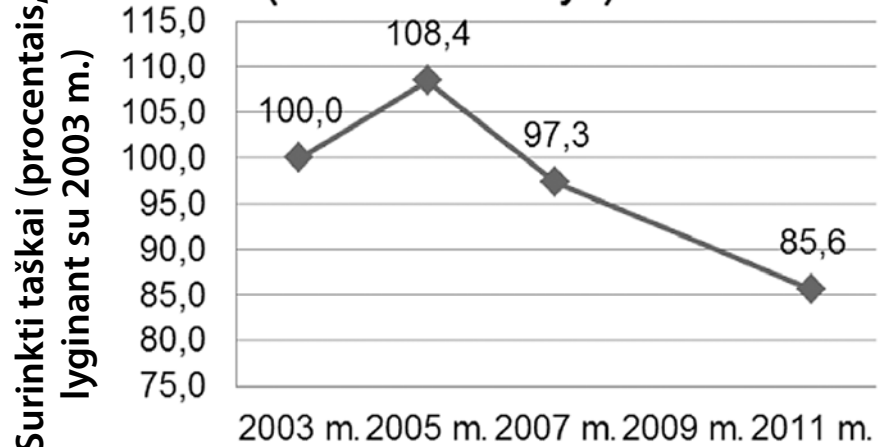
Politikai neturi kantrybės ilgai laukti, jiems norisi vis naujų dalykų, todėl „mados“ keičiasi greitai. Labai norisi regėti vien sėkmę, o susidaro įspūdis, kad niekas nepasiseka. Realieji pokyčiai jau reikia laiko. Tikrai nedaug švietimo srities politikos formuotojų ir įgyvendintojų jaučia tikrą atsakomybę (dabar tai dažnai vadinama lyderyste) už mokinių mokymosi pasiekimus, nes esama švietimo vadybos sistema kreipia juos labiau į savigyną, nei į visuomeninio intereso gynimą.

Senuosius kokybės kontrolės mechanizmus naikiname ir naikiname sparčiai, o jiems pakeisti skirtus modernius koky-

1 diagrama. Ketvirtokų skaitymo rezultatų kaita, lyginant su 2003 m. (NMPT duomenys)

2 diagrama. Aštuntokų skaitymo rezultatų kaita, lyginant su 2003 m. (NMPT duomenys)

bės užtikrinimo mechanizmus kuriame lėtai. Jau daug metų kalbame, kad mūsų vaikai nemoka be klaidų rašyti, – bet ar ką konkrečiau padarėme? Ne vieną lietuvių kalbos mokytoją ar specialistą daug kartų klausiau, ar jis sugebėtų per metus išmokyti mokinius rašyti be (ar beveik be) klaidų. Daugelis jų tvirtino, kad iš esmės tai būtų visai nesunku, ir netgi paaiškino, kaip tai padaryti. Tai kodėl problema neišspręsta?

Trūksta elementarių dalykų

NMPT mokytojų klausimynų analizė rodo, kad pradinį klasių mokytojams nepakanka kvalifikacijos tobulinimo galimybių, ypač trūksta su dalykų mokymu susijusių kvalifikacijos tobulinimo seminarų. Seminarų kokybė ne visada tenkina mokytojus.

„

Per pastaruosius ketverius metus jokie bandymai pradėti rimtai diskutuoti ir aiškintis, kodėl blogėja mokinių skaitymo gebėjimai, deja, nepavyko.

ŠMM jau beveik visai atsisakė rūpintis vadovėliais, nes to reikalauja liberalizmo dvasia. Viskas palikta leidykloms ir rinkai. O leidyklos, kaip žinome, siekia pelno. Joms nuostolinga rengti naujus, gerus lietuvių kalbos vadovėlius tiems vaikams, kurie namie kalba ne lietuviškai, užsienio lietuvių vaikams, galiausiai – berniukams, nes tam reikia nemažų investicijų, o rinkai – mažai.

NMPT duomenys rodo, kad ypač sun-

ku mokytis Lietuvoje tiems vaikams, kurių tėvai užsienyje. Jie ir jaučiasi mokykloje gerokai blogiau nei kiti, tačiau mūsų švietimo sistema jokios specialios pagalbos jiems neteikia. O štai, pavyzdžiui, Kinija (nors gal mes kartais ir nemanome, kad jų pavyzdys vertas mūsų dėmesio) mokyklose teikia specialią mokymosi pagalbą tiems mokiniams, kurių tėvai išvyksta dirbti į tolimas tos pačios Kinijos regionus.

Reikia daugiau ryžto

Su skaitymo gebėjimų blogėjimu daugelis išsivysčiusių pasaulio šalių susidūrė maždaug prieš dešimtmetį. Tokia problema buvo iškilusi ir mūsų dažnai minimoje Suomijoje. Ėmusi ryžtingų duomenimis grįstų priemonių, situacija tose šalyse paprastai pagerėdavo. Tiesa, priemonės dažniausiai būdavo labai griežtos ir orientuotos į rezultatus, o ne tuščias, deklaratyvias, nekompetingas kalbas.

Ir dar viena bendra švietimo, o gal ir valstybės, bėda. Pastaraisiais metais Lietuvos švietime įsivyravo kultūra, pagal kurią joks lojalus žemesnio rango tarnautojas ar specialistas neturi kalbėti ar rašyti apie savo srities problemas žiniasklaidai, nesuderinęs pasisakymo turinio su vadovybe. Manau, kad toks mūsų kultūros poslinkis buvo lemiamas, didžia dalimi apsprendžiantis tai, kodėl mokinių pasiekimai prieš dešimtmetį taip sparčiai didėjo, o dabar stagnuoja. Suprantama, visada nemalonu, kai kalbama apie negatyvius dalykus, viskas kritikuojama. Gali pasitaikyti atvejų, kai kritika nekonstruktivi ir demotyvuojanti. Geriausia būtų siekti objektyvumo ir kalbėti apie realybę, pripažįstant ją tokia, kokia ji yra. Natūralu džiaugtis laimėjimais, tačiau problemas reikia spręsti nedelsiant. Jų nutylėjimas niekur neveda.

Apie tarmes, žosmę ir žodžius „apsimetėlius“

Regina JASUKAITIENĖ

Bene pats pirmasis tautos požymius išskyręs Mikalojus Daukša lenkiškoje „Postilės“ prakalboje pabrėžė gimtosios – prigimtinės kalbos svarbą. O šiek tiek vėliau Simonas Daukantas ją pavadino amžinai žaliuojančia bruknele, tuo norėdamas pasakyti, kad tauta gyva tol, kol išlaiko savo gimtąją kalbą.

Kodėl taip svarbu taja kalba kalbėti? Kaip susiformuoja tarmės? Kodėl toks sunkus vertėjo, ieškančio kitoje kalboje tapataus atitikmens, darbas?

Eilėraštis skirtas girdėti

Į netradicinę dvilyktokų pamoką, pradedami tarmėms skirtus metus, pasikvietė poetą Regimantą Žilį, šiuo metu studijuojantį filosofiją. Apsidairęs po Roberto Keturakio vardu pavadintą Garliavos vidurinės mokyklos lietuvių kalbos kabinetą, svečias netikėtai prakalbo vienu iš naujaujų, dar nespausdintų Poeto eilėraščių „Vidurnaktis. Nemiga“. Iš pradžių perskaitė jį be intonacijos, perteikdamas tik „tūrinį“, po to – išryškindamas garsines tonacijas, taip parodydamas, kokia sudėtinga yra kalbos ir garso dermė, kuri leidžia perteikti visą jausmų amplitudę. Eilėraštis, R.Žilio nuomone, turi būti ištartas balsu, jis skirtas girdėti...

Kiekviena kalba radosi tam tikroje konkrečioje vietoje. Todėl galime sakyti, kad visų pirma ją formuoja supantis pasaulis. R.Žilys mano, kad kalbos skambumą, net jos sintaksę atspindi vietovė, kurioje ta kalba yra gimusi ir kurioje siekia save atskleisti ir tobulinti. Ypač tai ryšku tarmėse. Nesunku suprasti, kodėl konkrečiose vietose skiriasi leksika, susijusi su medžiaginiu, patiriamu ir apmąstomu pasauliu, sunkiau yra paaiškinti, kodėl tarmės tuos pačius balsius taria skirtingai. Štai platus, gilus suvalkietiškas o rokiškėnų tarmėje išvirsta į a... Visi žinome pasakymą: *Rakiška bažnytela raudana...* Kodėl tam tikrose Lietuvos vietovėse džiukuoja ma? Ar iš tiesų tai kaip nors susiję su kraštovaizdžiu?

Prigimtinis žadinantis susitarimas

Tarmę R.Žilys laiko prigimtine kalba, paveldėta iš prosenelių. Žmogus, įvardydamas aplinką žodžiais, ją prisijaukina, o tiksliau, atveria ją santykiui. Norėdami pažinti daiktą ar reiškinį, bandome jį įvardyti. Todėl tarmiškieji žodžiai yra glaudžiausias žmogaus santykis su pasauliu. Konkretūs daiktų vardai yra daug senesnės kilmės nei abstraktieji, sukurti teorinio proto. Daugelį jų yra sukūrę mokslininkai, rašytojai. Štai M.Daukša pačią kalbą vadino *žosme*. O ką gi reiškia žodis *žodis*? Greičiausiai jo prasmė susijusi su žodžiu *žadas*, *žadinti*. Žodžiu pažadiname žmogaus san-

„

Kai žodžio reikšmė neatitinka situacijos, kitaip sakant, kai vartojame žodį netinkama reikšme, jis tampa simuliakru – žodžiu „apsimetėliu“.

Gabrielės Tervidytės nuotr.

tykį su pačiu savimi ir pasauliu bei išplečiame suvokimo ribas. Gimdamas žmogus ateina su siela ir dvasia, tačiau kūdikio dvasia dar miega, todėl ją reikia pažadinti šiam gyvenimui.

Metaforiškai galėtume pastebėti, kad per žodį mokytojas taip pat atlieka žadintojo vaidmenį, žodyje išvelgdamas ne tik pirmąją informaciją, bet ir sielos turtinimo galimybę.

Taigi tarmiški žodžiai įvardija aplinką, kurioje žmogus gyvena, tuo būdu ją prijaukindami. Tarmę išlaikę žmonės pasaulyje jaučiasi jaukiau, nes per ją yra susieti su prigimtine gelme – prosenelių pasaulėjauta ir net pasaulėžiūra.

Tačiau tarmės nyksta, nes keičiasi bendravimo kokybė: bendravimas su platesniu pasauliu reikalauja bendrinės kalbos – ir ji buvo sukurta. Tai, anot R.Žilio, universali kalba, ir dėkui dr. Jonui Basanavičiui, kad ji nėra pernelyg nutolusi nuo vienos iš tarmių.

Kalba, anot R.Žilio, yra susitarimas, be abejo, prigimtinis. Kai kalbame, mūsų žodžiai dëllojasi vaizdų, pojūčių, garsų ir pažinimų dėka. Pati šneka yra tokia protinga, kad mes kartu su ja gauname ir kalbą – visą mąstymo struktūrą kaip tam tikrą sistemą. Bet kai tą šneką pažeidžiame, tai atsiliepią ir mūsų santykiui su savimi bei pasauliu.

Apsipirkti – apsikvailinti

Mokslininkai ginčijasi dėl to, ką žodžiai turi – reikšmę ar prasmę. Filosofo R.Žilio nuomone, kiekvienas žodis turi keletą reikšmių, tačiau konkreti jo prasmė iškyla iš žodžių santykių, suformuotų į mintį, atsiveria tik tam tikrame kontekste. Kai reikšmė neatitinka situacijos, kitaip sakant, kai vartojame žodį netinkama reikšme, jis tampa simuliakru – žodžiu „apsimetėliu“.

Labai konkretus pavyzdys – mūsų dažnai vartojamas žodis *apsipirkti*. Sangrąžos dalelytė veiksmą nukreipia į save, prieš-

dėlis *ap-* veiksmui suteikia ne tiesioginę kryptį, o aplinkinę (pvz., *apnešti*, *apvažiuoti*, *apmąstyti*...). Iš tiesų žodis *apsipirkti* reiškia apsigauti, nusipirkti to, ko mums visai nereikia. Palyginimui čia labai tinka žodis *apsikvailinti*. O juk iš tiesų prekybos centruose mus ragina, kviečia apsipirkti, siūlydami įvairiausias nuolaidas, vilioja prisipirkti nereikalingų daiktų ir kuo daugiau pelno atnešti prekybos centrui. Žodžiu, pirkėjas – avelė, nors ir apgautas, bet patenkintas, nes nesupranta nei žodžio, kuris įtraukia mus į veiksmą, tikrosios reikšmės, nei tikrojo veiksmo, įvardyto *simuliakru*.

Tokiu atveju žodį apsimetėlį pažinti padeda tokios pat darybos žodžiai. Ką reiškia *apsivogti*? Netyčini, nesąmoningą veiksmą. O *apsidirbti*? Kiekvienas, jaučiantis kalbą, pasakys: negerai, jei jau taip...

Jei žodį vartojame ne ta reikšme, paprasčiausiai galime nesusikalbėti. Tada gali atsitikti, kad pasakymas nebeteks prasmės. Kaip sovietiniais laikais mėgstamas šūkis „Į šviesų komunizmo rytojų“ neturėjo jokios konkrečios prasmės: niekas nežinojo, nei kas tas komunizmas, nei apie kokį rytojų kalbama...

Kur veda iškreiptos reikšmės?

Kalba yra santykis, kintantis kartu su buvimo pasaulyje kokybe. R.Žilys teigia, kad kalbos iškraipymu yra suinteresuotos tam tikros institucijos, tačiau jų neįvardija. Dažnai žodžiai „apsimetėliai“ įnešami į kalbą visai sąmoningai, vien tam, kad keistų žmonių santykius, o dar tiksliau – norėdami juos suklaidinti, nutolinti nuo tikrosios reikšmės. Iškreiptos žodžių reikšmės itin subtiliai pridengia melą, apgaule, klastotę... Jau nuo Antikos laikų žinomas metodas per simuliakrus, arba žodžius „apsimetėlius“, veikti žmonių mąstymą, kreipiant jį savo interesų linkme. Suvokiant, kad kalba yra santykis su pasauliu, nuolatinis dialogas su kitais ir savimi pačiu, iš-

kyla klausimas, kas šių laikų žmogui yra pasaulis.

Žmogui nebeužtenka savos tarmės, ji galima tik siaurame rate, nebeužtenka net ir bendrinės – gimtosios kalbos, bet tarmė visada budi savo pirmąją pradžią tyloje. Kalbėdami kitomis kalbomis, nebetenkame tautinės ir prigimtinės savasties, kurioje užkoduota (ir į kraują įaugusi) duoto pasaulio jausena.

Kiekvienoje kalboje skiriasi ne tik žodžių reikšmės – itin skiriasi sintaksė. Ją „išversti“ į kitą kalbą sunkiausia, nes joje – tos tautos mąstymo ir buvimo būdas. Mūsų, lietuvių kalbos, sintaksė sanskritiška, o tai reiškia, kad ji senesnė net už senąją graikų ar lotynų kalbą. Tad ir mūsų mąstymas iš ten, iš toli, iš giliai.

Dar graikų filosofas Herakleitas yra pastebėjęs, kad žmonės nesupranta kalbos šnekos. Sunku suprasti, ką tie tekstai reiškė anuo metu, tam tikroje konkrečioje situacijoje. Kalbėdami apie senuosius lietuvių (rašytus dažnai ne lietuvių kalba) tekstus turime mąstyti apie ano meto istorines aplinkybes. Tad ką turėjo omenyje M.Daukša, gimtąją kalbą vadindamas valstybės sargu, pilietiškumo tėvu?.. Kaip tuo metu buvo suvokiamas pilietiškumas? Kas sudarė valstybę? Ar baudžiauninkai taip pat buvo laikomi piliečiais?

Kalba nepaliauja klaususi. Ji tuo pat metu ir įsiklauso, ką kalbame, stengdamasi sugrąžinti mus į pirmąją pradžią reikšmės.

Nesusikalbėdami savo kraštą galime prarasti greičiau nei išoriniams priešams puolant. Mat pakišdami „apsimetėlius“ kuriame apsimestinį, netinkamą buvimą, patys ardome (arba leidžiame ardyti) vieną gimtosios kalbos suformuotą kelią ir mūsų tautišką prigimtį atitinkantį galvojimo būdą.

Žodyje – kaip sėkloje – yra visa, kas turi išaugti. Bet ar turime tinkamą dirvą jam sėti? Ne vien mokytojo pareiga saugoti, kad ta sėkla bei dirva nebūtų modifikuota.

Dirbtinio susižadavimo kaina

Energiniai gėrimai, specialistų teigimu, yra viena paklausiausių mūsų laikmečio naujovių. Tai patvirtina statistiniai duomenys: vien per praėjusius metus pasaulyje tonizuojamųjų gėrimų suvartojimas padidėjo net 14 proc. – jis pasiekė 4,8 mlrd. litrų.

Remiantis analitikų prognozėmis, 2016-aisiais šių gėrimų rinkos apimtys išaugs dar 35 proc. – iki 6,5 mlrd. litrų. Pagrindiniai vartotojai – jaunimas, lankantis naktinius klubus, taip pat protinio darbo atstovai, kenčiantys nuo stresų ir depresijų.

Atrodytų, na ir tegu geria sau į sveikatą. Tačiau mokslininkai ir medikai muša pavojaus varpais: regis, „energetikai“ nėra tokie nekalti, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.

Jeigu pavargote

1980 metų pradžioje austras Dietrichas Mateschizas sukūrė stebuklingą darbo našumą keliantį gėrimą – jame buvo sukauptas visas žvalinančiųjų medžiagų rinkinys. Nuo to laiko „energetikuose“ veikia du pagrindiniai komponentai – kofeinas ir cukrus. Daugeliu atvejų kofeinas pakeičiamas guaranos, juodosios arbatos arba matės ekstraktais. Pastaruoju metu šiame sąraše atsirado ir taurinas. Visos išvardintos medžiagos stimuliuoja širdies sistemos veiklą.

Energiniai gėrimai, palyginus su arbata ir kava, turi pliusų: atsidarei skardinę, išgėrei – ir pirmyn, nieko tau nereikia virti.

Dažnai „energetikus“ perka žmonės, tu-

Energinių gėrimų vartojimo lengvumas ir slepia didžiausią grėsmę.

rintys iki tam tikro laiko pasiekti konkretų tikslą ar atlikti tam tikrą užduotį, nors organizmas pavargo ir nori miego. Pavyzdžiui, tolimųjų reisų vairuotojas nepaisydamas nuovargio būtinai turi įveikti pavojingą kelio ruožą ir tik po to gali leisti sau pailsėti. Tokiais atvejais energinių gėrimų vartojimą galima pateisinti. Tačiau praktika rodo: dauguma „energetikų“ pirkėjų šiuos gėrimus vartoja sistemingai.

Skolą organizmui būtina grąžinti

Daugelyje pasaulio valstybių šie gėrimai vartojami labai dideliais kiekiais, nors daugiau nei dviejų 0,25 litro talpos skardinių per dieną negalima išgerti net sveikam žmogui.

Maksimali kofeino paros dozė – 150 miligramų. Būtent tiek jo ir yra dviejose standartinėse energinio gėrimo skardinėse po 0,25 litro. Beje, vaikams ši norma keturis kartus mažesnė nei suaugusiems.

Leistina riba buvo nustatyta, remiantis žvalinančiųjų medžiagų poveikio mechanizmu. Vartodamas šias medžiagas žmogus jėgų papildė savo paties energijos išlaisvinimo iš vidinių organizmo re-

zervų sąskaita, o juk šias atsargas organizmas saugo ypatingam atvejui. Vadinasi, vartodami „energetikus“, mes skolinamės energiją iš organizmo, dažnai užmiršdami, kad bet kurią skolą reikia grąžinti. Pavyzdžiui, papildomai 3–4 valandas numigus.

Kuo rizikuojama?

Viename iš žinomiausių „energetikų“ kofeino kiekis siekia 320 mg/l. Tai prilygsta kofeino kiekiui tirpioje kavoje – ten jo yra apie 310–480 mg/l. Juodojoje arbatoje kofeino yra 150–400 mg/l, žaliojoje – du kart mažiau.

Jaunimas prieš naktinę diskoteką lengvai išgeria keturias „energetiko“ skardines, viršydamas leistiną kofeino dozę du kartus. Gauti tiek pat kofei-

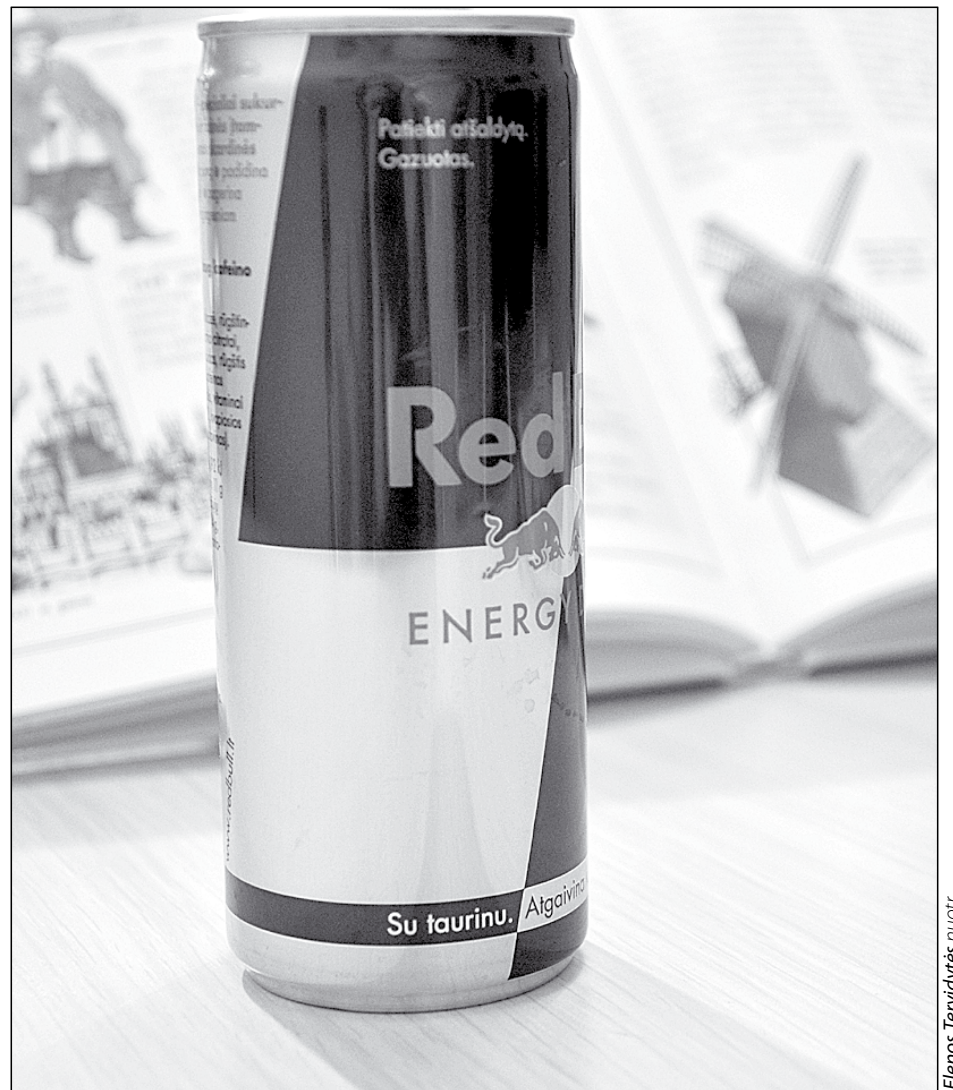
no, išgeriant įprastos kavos, problemiška – nedaug atsirastų tokių, kurie ryšis išsyk išgerti jos litrą. Būtent energinių gėrimų vartojimo lengvumas ir slepia didžiausią grėsmę. Žmogus tiesiog tampa nuo jų priklausomas.

Netikėtai nustojus vartoti kofeiną, gali užpulti nuovargis, mieguistumas, depresija ir panašūs sutrikimai. Kofeino perdozavimo simptomai: skrandžio–žarnyno veiklos sutrikimų sukelti skausmai, nerimas, įsibėgėjimas, minčių painiava, pakilusi temperatūra, miego sutrikimai...

Taigi „energetikų“ vartojimas gali būti pavojingas sveikatai. O štai jų sumaišymas su alkoholiu – jau ir gyvybei. Kofeinas staigiai padidina kraujospūdį, o vartojant „energetikus“ kartu su alkoholiu šis poveikis dar labiau sustiprėja. Rezultatas – gali ištikti stipri hipertenzinė krizė. Be to, „energetikams“ būdinga maskuoti alkoholio poveikį: paprasčiau tariant, žmogus gali neapskaičiuoti savo dozės ir išgerti kur kas daugiau negu pakelia.

Dietologai įsitikinę, jog „energetikai“ organizmą griauja labiau negu alkoholis. Esą, kad įsitaistytume kepenų cirozę, alkoholį reikia intensyviai vartoti 20–30 metų;

Jaunimas prieš naktinę diskoteką lengvai išgeria keturias „energetiko“ skardines, viršydamas leistiną kofeino dozę du kartus. Gauti tiek pat kofei-

Elenos Tervidytės nuotr.

palyginimui dietologai teigia sulaukiantys pacientų, kurie įjunkę į energinius gėrimus kepenų cirozę įsitaisė viso labo per metus – dvejus. Mat „energetikai“ – šimtaprocentinė chemija, o kepenų funkcija – nukenksminti į organizmą patenkančias žalingas medžiagas. Reguliariai vartojant žvalinančius gėrimus, kepenys su savo funkcijomis nesusidoroja ir vystosi cirozę.

Įdomu, kad minėtas procesas sukelia antsvorį.

Tai taip pat apsauginė organizmo reakcija. Kai už filtraciją atsakingi organai nepajėgia deramai užtikrinti cheminių medžiagų pašalinimo, šios, kaip ir šlakai, nusėda riebalų pavidalu.

Beje, „energetikai“ yra gana populiarūs tarp sporto centrų, klubų lankytojų, o tai, specialistų nuomone, visiškai nesąmonė. Kofeinas smarkiai skatina šlapinimąsi, dėl to po treniruotės, kurios metu organizmas ir taip netenka vandens, energinių gėrimų – jei nenorima sukelti sau dehidracijos – vartoti negalima.

Gerti ar negerti?

Ko nederėtų užmiršti, jeigu labai norisi ar reikia greito žvalumo „užtaiso“? At-

sakymas paprastas – saiko. Ant populiarių energinių gėrimų skardinių gamintojai dažnai rašo: „Nerekomenduojama jaunimui iki 18 metų, nėščioms ir maitinančioms moterims, pagyvenusio amžiaus žmonėms, asmenims, kenčiantiems nuo padidėjusio nervinio jautrumo, širdies-kraujagyslių sistemos ligų, nemigos, hipertenzijos, taip pat nerekomenduojama vartoti daugiau kaip 500 ml gėrimo per

parą.“ Kas kaltas, kad vartotojai nekreipia dėmesio į šiuos gamintojų perspėjimus?

Be to, yra ir kitų būdų greitai pažvalėti ir įgauti jėgų. Specialistai, pavyzdžiui, rekomenduoja išgerti stik-

Dietologai įsitikinę, jog „energetikai“ organizmą griauja labiau negu alkoholis.

linę karšto vandens. Gera padeda nedidelė mankštelė. Jeigu užmiegate priešais kompiuterį, galima atsistoti, šiek tiek pavaikšėti – ir miegas praeis. Sveika neilgam išeiti į lauką. Dar padeda šaltas vanduo: nusiprauskite juo arba sudrėkinkite rankas iki alkūnių – ir nereikės jokio „energetiko“...

Beje, Prancūzijoje, Danijoje ir Norvegijoje energiniai gėrimai parduvinėjami tik vaistinėse.

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

LIETUVA: uždrausta parduoti nepilnamečiams

2012 m. gruodžio 6 d. LR Seimas po svarstymo pritarė Maisto įstatymo pataisų projektui, kuriuo siūloma uždrausti parduoti energinius gėrimus jaunesniems kaip 18 metų asmenims. Projektu taip pat siūloma apibrėžti, koks gėrimas būtų laikomas energiniu – tai nealkoholinis gėrimas, kurio sudėtyje yra tonizuojamųjų ar stimuliuojamųjų medžiagų (kofeino, guaranino, ginsenosidų, gliukuronolaktono, ginkmedžio ekstrakto, taurino, B grupės vitaminų ir kitų medžiagų).

Energinių gėrimų pardavėjams siūloma suteikti teisę, o kai kyla abejonių, kad asmuo yra jaunesnis kaip 18 metų, ir pareigą iš perkančio energinius gėrimus asmens reikalauti

pateikti asmens amžių liudijantį dokumentą. Jeigu toks asmuo nepateiktų jo amžių liudijančio dokumento, energinių gėrimų pardavėjai privalėtų atsisakyti parduoti jam energinius gėrimus.

Kartu svarstomos ir Reklamos įstatymo pataisos, kuriomis siūloma papildyti maisto reklamos draudimo normas. Projekte numatyta, kad nurodyti energinius gėrimus kaip rėmėjų gaminius ar kitaip juos reklamuoti draudžiama būtų ne tik ugdymo įstaigose, kurias lanko jaunesni kaip 18 metų asmenys, bet ir koncertų, sporto, labdaros ir (ar) paramos bei kitų renginių, skirtų asmenims, jaunesniems kaip 18 metų, vietose ir jų reklamoje; teatro spektaklių, kino filmų ir video-

filmų, skirtų asmenims, jaunesniems kaip 18 metų, demonstravimo vietose ir jų reklamoje; visuomenės informavimo priemonėse, skirtose asmenims, jaunesniems kaip 18 metų, ir jų reklamoje; akcijose, konkursuose, skirtuose asmenims, jaunesniems kaip 18 metų, ir jų reklamoje.

Siūloma įstatyme įtvirtinti nuostatą, kad energinių gėrimų reklamoje privalo būti įrašyti žodžiai „nevartoti su alkoholiniais gėrimais“.

Siūloma, kad abiejų įstatymų pataisos įsigaliotų 2013 m. liepos 1 d. Iki to laiko Vyriausybė arba jos įgaliota institucija turėtų priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

LRS ir „Dialogo“ inf.

Integruota pamoka, skirta M.Cvetajevai

Širvintų Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijoje vyko integruota lietuvių ir rusų kalbų modulio pamoka, skirta rusų poetei Marinai Cvetajevai.

Tarsi lemties pirštas

Mintis vesti tokią pamoką kilo tada, kai nagrinėdami tremties literatūrą atradome poetės, vertėjos Ramutės Skučaitės pasakojimą apie pirmąją pažintį su šia rusų poete: „Cvetajevos poezija neatėjo nei per, nei pro, nei iš praeities rūko. Ši poezija – tarsi lemties pirštas, kurį pajutau labai seniai – gal prieš 60 metų tolimajame Sibire, kur buvau ištremta atskirai nuo tėvų.“ Vertėja susirgo garsios rusų poetės eilėmis, kai tremtinių barake iš vieno lietuvių išgirdo originalo kalba jos eilėraščius. Tai buvo pluoštelis ranka perrašytų nepaprastos vidinės jėgos poetės eilių. „Mintis išversti M.Cvetajevos poeziją iš pradžių buvo labai nedrąši, nes tai atrodė beveik neįmanoma dėl eilėraščių daugiaprasmiškumo“, – rašė vertėja R.Skučaitė. Todėl tik prieš 15 metų pagaliau prisijaukino šią idėją, pradėjusi versti nuo jai suprantamesnių, viliojančių muzikalumu eilių. Rezultatas – 2008 metais leidyklos „Kronta“ išleista dvikalbė knyga „Į niekur laiška“. Knygoje sudėti rusų poetės M.Cvetajevos eilėraščiai ir greta – poetės R.Skučaitės vertimai.

Tai buvo viena priežastis, dėl kurios nusprendėme surengti didžią rusų poetei skirtą pamoką. Kita priežastis buvo ta, jog 2012-ųjų spalio 8 dieną minėjome 120-ąsias M.Cvetajevos (1892–1941) gimimo metines.

Nėra savo ir svetimo skausmo

Integruotos lietuvių ir rusų kalbų modulio pamokos metu dirbdami grupėmis mokiniai turėjo galimybę su-

sipažinti su poetės M.Cvetajevos gyvenimu bei kūryba, jos asmenybe. Kiekvienai grupei buvo pateikta informacija dviem kalbomis – iš pradžių tik rusų, vėliau ir lietuvių. Mokiniai sužavėjo poetės gyvenimo pozicija, nuo pat pradžių skambėjusi kaip amžiaus iššūkis: „Viena – iš visų – už visus – prieš visus.“ Modulio dalyviai pritarė ir Marinos Cvetajevos minčiai, kad nėra savo ir svetimo skausmo, todėl jo neįmanoma atskirti. (Gyvenimas poetės nelepino. Gyvenimas ją sutrypė, neleidęs nugyventi nė pusės amžiaus.) Mokiniai suintrigavo tai, kad, dar būdama mokinė, slapta nuo šeimos M.Cvetajeva išleido didelį pirmąjį eilėraščių rinkinį „Vakaro albumas“, kuris jai atnešė šlovę. Tolesnis poetės gyvenimas – painius ir sudėtingas: vedybos, emigracija, vyro ir dukters Ariandos areštai, vyro sušaudymas, dukters gyvenimas lageryje, tragiška M.Cvetajevos gyvenimo baigtis, didžiulis kūrybinis palikimas – 13 knygų.

Eilėraščiai dviem kalbomis

Kita pamokos dalis – poetės eilėraščių skaitymas ir nagrinėjimas. (Juk poezija – jaunystės privilegija. Kuo daugiau mokiniams skaito, tuo daugiau vilčių, kad jo estetiškos skonis vystosi.) Mokiniai dviem kalbomis skaitė eilėraščius „Eini toks, kaip aš kadaise“, „Šią naktį aš vienui viena“, „Jaunystė“, „Blokui“, aptarė lyrinio subjekto būseną, analizavo, kokiomis raiškos priemonėmis kuriama nuotaika, lygino tekstus. Abiturientas Tautvydas pademonstravo savo muzikinius polinkius – poetės eilėraščiui „Langas“ sukūrė melodiją ir visiems padovanojo dainą. Kita abiturientė Ingrida šį eilėraščių išvertė į lietuvių kalbą. Pateikiame vertimą (žr. šalia).

Netradicinę pamokos refleksiją modulio dalyviams padovanojo antrokė Ainė dviem kalbomis atlikusi dainą „Džiaugiuos, kad sergate ne manimi“ (žinoma iš E.Riazanovo filmo „Likimo ironija, arba po pirties“).

Langas

Štai ir vėl tas langas,
Kur ir vėl nemiega.
Galbūt geria vyną,
Gal – tik šiaip jau sėdi.
Arba tiesiog rankom
Dviese susikibę.
Kiekvienam name, bičiuli,
Yra langas toks.

Окно

Вот опять окно,
Где опять не спят.
Может – пьют вино,
Может – так сидят.
Или просто – рук
Не разнимут двое.
В каждом доме, друг,
Есть окно такое.

Išsiskyrimo ir susitikimo šauksmas –
Tu, lange naktį!
Galbūt – šimtai žvakių,
Galbūt – žvakės trys...
O aš nerandu
Savyje ramybės.
Ir mano name
Prasidėjo tai...

Крик разлук и встреч –
Ты, окно, в ночи!
Может сотни свеч,
Может три свечи...
Нет и нет уму
Моему покоя.
И в моем доме
завелось такое.

Pasimelsk, drauguži,
už bemiegi namą
Ir už šviečiantį langą!

Помолись, дружок,
за бессонный дом,
За окно с огнём!

Atnaujintose Bendrosiose programose teigiama, kad „tinkama ugdymo turinio integracija padeda plėtoti bendrąsias mokinių kompetencijas, pritaikyti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, išvengti kartojimosi“. Manome, kad integruotos lietuvių ir rusų kalbų modulio pamokos metu visa tai pasiekėme. „Buvo įdomu, naujinga ir labai gera“, – po pamokos sakė modulio dalyviai.

Rasa MARTINAITIENĖ,

lietuvių kalbos mokytoja metodininkė,

Ana GEIGALIENĖ, rusų kalbos mokytoja ekspertė

„Vertimų dirbtuvės“ Smilgiuose

Mūsų mokykloje vykdomas ilgalaikis projektas „Domykas Urbas – vertėjas, poliglotas, mūsų kraštiečių...“, skirtas šios iškilios asmenybės 105-osioms gimimo metinėms.

D.Urbas – išskirtinė, nusipelnusi Lietuvos kultūrai asmenybė, stebina savo atliktų darbų gausa bei įvairove: muziejinių, poliglotas, vertęs iš šešių kalbų, ilgametis „Vagos“ redaktorius – gali būti puikiu pavyzdžiu jaunajai kartai savo darbštumu, atsakingumu, žinių troškimu, kalbų mokėjimu, meile gimtajai kalbai. Pagrindinis projekto tikslas – atgaivinti D.Urbo atminimą, ne tik mūsų mokyklos auklėtinius, bet ir bendruomenę supažindinti su iškilios mūsų kraštiečio asmenybe, jo nuveiktais darbais ir nuopelnais Lietuvai.

Labai džiaugėmės, kad mūsų projektą geranoriškai apsiėmė globoti Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga (LLVS). Net dvi jos narės – J.Ramunytė bei I.Aleksaitė – tapo mūsų projekto kuratorėmis. Patyrusios vertėjos negailėjo patarimų projekto sumanytojoms ir pažadėjo pravesti „Vertimų dirbtuves“ mūsų mokykloje.

Į projektinį darbą įsitraukė visa mokykla. Mokyklos bibliotekininkė lituanistė Z.Lazdauskaitė paskelbė D.Urbo verstų knygų sąrašą, parengė bibliotekoje esančių D.Urbo verstų knygų parodėlę „4 metrai...“

Buvome nustebinti, kiek daug nuo vaikystės žinomų pasakų iš įvairių kalbų yra išvertę šis žymus mūsų kraš-

tietis. Tai paskatino šventinį 1–8 klasių karnavalą pavadinti „Vadiname D.Urbo verstų pasakų personažus“. Šios klasės, vadovaujamos savo mokytojų bei klasių vadovų, visą gruodį rinkosi, garsiai skaitė bei iliustravo įvairių tautų pasakas. Kalėdiniam karnavale suvaidinta net 10 D.Urbo išverstų pasakų; kaukes vaidinimams mokiniai pasigamino kartu su tėveliais ir mokytojais.

O įpusėjus sausui mokykloje organizuotos „Vertimų dirbtuvės“. Jose dalyvavo ne tik 9–12 kl. moksleiviai, bet ir mokytojai, Smilgių parapijos klebonas kan. B.Antanaitis, Smilgių kultūros centro (KC) direktorė L.Narkevičienė, Puziniškio dvarelio muziejininkė I.Lesvinčiūnienė, kiti garbūs svečiai.

Gaila, kad susirgo ir renginyje negalėjo dalyvauti vertėja iš prancūzų ir anglų kalbų J.Ramunytė, projekto dalyviams žadėjusi paskaityti pranešimą apie D.Urbą (turime vilties, kad dar susitiksime ir išgirsime gerbiamos vertėjos pasakojimą). Tačiau klausytojai nebuvo nuskriausti – veikiau buvo nustebinti, mat išgirdo įdomų pasakojimą apie D.Urbą – istorijos mokytoją. Daug kam buvo netikėta, kad šalia gyvena žmogus, kuris asmeniškai pažinojo garsųjį mūsų kraštiečių ir net buvo jo auklėtinis Panevėžio gimnazijoje (dabar J.Balčikonio) – tai visų gerbiamas mūsų parapijos klebonas kan. B.Antanaitis. Jis pasidalino savo prisiminimais, parodė nuotraukų iš asmeninio albumo.

Antroji projektinės dienos dalis buvo skirta vertimams. Tai buvo, galima sakyti, monospektaklis apie vertimo istoriją, vertimų rūšis, vertimo ypatybes – taip įdomiai, išpūdingai, artistiskai apie visa tai klausytojams pasakojo gerbiama mūsų projekto kuratorė Šv. Jeronimo premijos laureatė vertėja iš 5 kalbų I.Aleksaitė.

Projekto vadovės mokytojos

Aldutė VAICIŪNIENĖ, Milda ŠLEIVIENĖ,

Panevėžio r. Smilgių vidurinė mokykla

■ „Vertimų dirbtuvės“ apie vertimo istoriją, vertimų rūšis bei ypatybes įdomiai ir artistiskai klausytojams pasakojo Šv. Jeronimo premijos laureatė vertėja iš 5 kalbų Irena Aleksaitė.

Mokykla pakils ar palaidos save?

„Mes, lietuviai, turime išskirtinę galimybę ne tik pakilti, bet ir suklestėti, sėkmingai konkuruoti pasaulyje ir tapti pavyzdžiu daugeliui šalių. Gerai susipažinęs su mūsų tautos pasaulėžiūros gelme, vertybėmis, gyvensena, įvertinęs galimybes visa tai pritaikyti šiuolaikiniame gyvenime, nesunkiai pamatai, kad per amžius išsaugotos lietuviškos gyvensenos pamatas ir yra pasaulinės visuomenės laimingesnio gyvenimo gairės. Norėdami išlikti, turime sugrįžti prie senų, patikrintų vertybių“, – teigia Valdas RUTKŪNAS.

„Dialogas“ skelbia antrąją šio autoriaus straipsnio dalį (pradžia – Nr. 3).

Proginiai renginiai – vartotojiškos kultūros atspindžiai

Laisvalaikis, šventės yra skirtos pašalinti susidariusią įtampą, sudaryti sąlygas tinkamai pailsėti, atkurti darnius žmonių santykius, teigiamą ryšį su vieta, kurioje gyvena, su gamta, pasitikrinti pagrindines žmogiškas vertybes, sukaupti jėgų gyvenimui. Jauni žmonės nepaprastai daug savo laisvalaikio praleidžia spaudinėdami kompiuterio, televizoriaus ar telefono mygtukus, o tai dar labiau didina įtampą ir atitolina nuo tikros gyvenimiškos patirties. Silicio slėnio, informatikų sostinės, tėvai neriasi iš kailio, kad tik jų vaikai neįjungtų kompiuterius. Mums kompiuteris jau tapo altoriumi.

Mokykla turi išmokyti jaunimą pačių geriausių laisvalaikio leidimo būdų ir juos palaikyti. Sovietmečiu kiekvienoje mokykloje savaitgaliais vykdavo šokiai. Dabar visa tai sugriauta, jaunimui lieka barai ir „plotai“, o ten jau laisvai karaliauja svaigalai. Nei darbo našumo, nei šalies ekonomikos nepakelsime su nuolat girtaujančia tauta, – tad kokiu pagrindu mokyklos galėtų tikėtis, kad joms bus skiriama daugiau lėšų?

Mokyklose kartkartėmis vykstantys proginiai renginiai dažniausiai yra vartotojiškos kultūros atspindžiai. Šventės pagrindas – daugiausia sceniniai pasirodymai. Tai tarsi pakaitalas minėtų virtualių ekranų, tik čia matai ne mygtukus, o sėdinčių draugų pakaušius. Gyvo bendravimo tikimasi nebent diskotekoje po koncerto, tačiau ir ten – degradavusi tamsos bei triukšmo efektų juoduma. Ne veltui tokios vietos yra narkotikų prekeivių taikidlyje.

Būtinasis aukštesniųjų klasių folkloro ansamblis

Neseniai Kelmės kultūros centre surengėme liaudiškų šokių vakaronę. Susirinko pilna salė aukštesniųjų klasių moksleivių, pas tėvus sugrįžusių studentų. Penkias valandas jaunuoliai šoko ir apsikabinę dainavo liaudies dainas. Netikėtai užsukusi šokių mokytoja iš uostamiesčio negalėjo patikėti savo akimis ir tvirtino, kad jaunimui liaudies šokiai nepatinka. Pasirodo, ji turi grupelę merginų, kurias moko šiuolaikinio sceninio šokio. Gana iškalbingas pavyzdys, kaip jaunimas nueina tokiais keliais, kokius jam pasiūlo mokytojai. Oficialioji sceninė kultūra dabar yra tarsi gy-

■ Straipsnio autorius Valdas Rutkūnas – su ragu

viosios jaunimo kultūros, kurios pamatas – svaigalai, priedanga.

Dauguma mokyklų retkarčiais surengia su etnine kultūra susijusį renginį. Jam turėtų vadovauti stiprus aukštesniųjų klasių folkloro ansamblis, galintis sukurti įtikinamą, gyvą, bendravimo džiaugsmo užpildytą erdvę. Jei to nebus, greičiausiai mokytojų pastangos duos priešingą rezultatą – jaunimas dar labiau nusigręš nuo etninės kultūros. Todėl kiekvienoje mokykloje būtinas stiprus aukštesniųjų klasių folkloro ansamblis.

Nedaug mokyklų gali pasidžiaugti tokiais ansambliais, daugumoje ne tik ugdymo įstaigų, bet ir rajonų jų nėra nė vieno.

Prieš mėnesį su jaunimo grupe vedėme gyvosios kultūros renginius Panevėžio mokyklose jaunimui, suaugusiesiems. Pasirodo, visame didmiestyje nėra nė vieno moksleivių folkloro ansamblio. Stiprus folkloro ansamblis gali daryti didelę įtaką visai mokyklos bendruomenei, nes suaugusieji kenčia dėl tų pačių vertybių stokos ir laisvalaikio bėdų. Nėra stipresnės visuomenės augimo jėgos, kaip jaunimo, turinčio stiprų gimtosios kultūros pagrindą bei motyvaciją gyventi, dirbti ir kurti laimingą visuomenę čia, Lietuvoje. Reikia sutelkti visus išteklius, kad tokių pavyzdinių jaunimo grupių Lietuvoje atsirastų kuo daugiau.

BP apstu beprasmių senienų

Jaunimo ugdymas yra žlugdomas ne tik scenine kultūra, bet ir neteisingu požiūriu į etninę kultūrą kaip į senienų rinkinį. Dažnai vyksta renginiai dėl „paukščiuko“, kuriuose porinama, kokie papročiai buvo senovėje. Tai tik atstumia jaunimą nuo etninės kultūros. Peržvelgę naujas Bendrąsias etninės kultūros programas, matome, kad jose pilna beprasmių senienų. Ar meilė Tėvynei ir gyvenimo džiaugsmą jaunimui mes įkvėpsime mokydami, kuo senovėje grūdus seikėdavo, kokias gėles augindavo darželiuose ar ką veikdavo per Blovieščių? Vien paklausęs žmogaus, ką jis švenčia – Jonines ar Rasos šventę, gausi atsakymą apie jo vertybių sistemą ir prasmės suvokimą. Mat Joninės savo esme vardadienis, o Rasos šventė nuo seno įprasminata

”

Mūsų švietimo sistema – tai kratinys mokomųjų dalykų su gražiomis iškabomis, išleidžiantis iš mokyklos pasimetusius, bešaknius, ligistus jaunuolius, ieškančius bet kokio prieglobsčio šiltame užsienyje.

gamtos ir gyvybės kupėjimo bei trumpiausios nakties šventimo papročiais.

Ypač ydingas yra plačiai paplitęs noras pateikti tautinę kultūrą vadovaujantis tik XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios papročiais, kai etninė kultūra jau buvo gerokai apnykusi ir nuskurdinta vakarietiškos kultūros. Visur, kur tik įmanoma, reikia imti giliausius kultūrinius sluoksnius, nes kaip tik šita sankloda dar siunčia mums į pasąmonę ženklus, jog esame stiprios, ilgaamžės tautos atstovai. Kelią tam rodo Lietuvos jaunimas, pamėgęs archaines sutartines ar tūkstantmečių senumo žalvarinius papuošalus.

Būtinasis naujas požiūris į etninę kultūrą. Į ją derėtų žvelgti kaip į nuolat besivystančią, pritaikomą prie naujų gyvenimo sąlygų ir giliai įprasminimą. Reikia siekti, kad visas etninės kultūros ugdymo procesas pulsuotų jaunimui suvokiamu ir priimtiniu prasmingumu, kad tai taptų jo gyvenimo savastimi ir priemone sėkmei bei laimei įtvirtinti. Privalome pateikti jaunimui tik tokią etninę kultūrą, kuri buvo, yra ir bus, tik tokią, kuri turi didelę vertę taikant šiuolaikiniame gyvenime. Neįdiegus šio požiūrio į programas, mokytojų ruošimą ir jų meistriškumo kėlimą, neįmanoma pažanga ir visoje ugdymo sistemoje.

Derėtų įvertinti aukščiausiu lygiu

Etninę kultūrą prikėlė daugybė savo gyvenimą jai paaukojusių žmonių. Atlikta daug tyrimų, parašyta ekspertų išvadų,

o svarbiausia – viskas patikrinta ir įtvirtinta jaunimo gyvenime, tačiau visa tai – darbuojantis tik pavieniams entuziastams ir išmintingiems mokyklų vadovams. Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) vadovų nesugebėjimas ir nenoras spręsti gyvybiškai svarbių tautai jaunimo ugdymo klausimų turi būti įvertintas pačiu aukščiausiu lygiu. Etninė kultūra Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme įvardijama kaip nacionalinio saugumo pagrindas, todėl Valstybės saugumo departamentas turi ištirti, kas trukdo ŠMM įvesti mokyklose tinkamą tautinę ugdymą. Atitinkamai Seimas turi įvertinti Etninės kultūros globos tarybos, kurios priedermė yra prižiūrėti, kaip ministerija vykdo etninės kultūros ugdymą, darbą.

Tarybiniais laikais lietuviškumas buvo valdžios persekiojamas. Mokyklos, kuriose vadovavau folkloriniam ansambliui, direktoriui teko ne kartą dėl mūsų veiklos eiti aiškintis į saugumą ar komunistų partijos komitetą. Direktorius visuomet ne tik apgindavo mus, bet ir sudarydavo pačias geriausias sąlygas veiklai. Dabar viskas apsisvertė aukštyne kojomis – įstatymai saugo lietuviškumą, tačiau ir direktoriai jau naujo kirpimo.

Nepaisant ministerijos nenoro įsileisti etninę kultūrą į ugdymo sistemą, Bendruosiuose ugdymo planuose galima surasti galimybių etninei kultūrai, jei tokį norą ir supratimą turi mokyklos vadovai.

Priėjome ribą, kai turime apsispręsti

Gerbiameji direktoriai, ar jūs apgynėt tautinę kultūrą, kaip tai padarė kur kas nepalankesnėmis sąlygomis šviesios atminties Kelmės vidurinės mokyklos direktorius Zigmas Petrauskas? Ar jūs pareikalausite, kad švietimo ministrai sudarytų sąlygas tautiškumui ugdyti? Mūsų švietimo sistema – tai kratinys mokomųjų dalykų su gražiomis iškabomis, išleidžiantis iš mokyklos pasimetusius, bešaknius, ligistus jaunuolius, ieškančius bet kokio prieglobsčio šiltame užsienyje.

O mes, mokytojai, ar viską padarėme, kad pirmoje vietoje būtų ugdomos svarbiausios tautinės vertybės, kad mūsų vaikai įgautų stiprų pagrindą ir gebėjimą laimingai gyventi gimtojoje žemėje, o ne būti tarnais svetur? Ar turite jėgų pakilti ir tapti tautos iškiliais vedliais? Tuomet trauksis negandos, neviltis ir ligos iš jūsų gyvenimo. Jei jėgų nėra, ieškokite jų ten pat – tautos gyvensenoje – toje pačioje, per kurią mes ir esame šioje žemelėje.

Dabartinei Lietuvos visuomenei kaip oro reikia gaivinančios, visus vienijančios, įkvėpiančios ir jėgų suteikiančios kultūros. Tokia buvo, yra ir bus mūsų etninė kultūra. Tuo gyvi ir savo galią kelia žydai, japonai, skandinavai ir visos kitos stiprios pasaulio tautos. Tik ta tauta, kuri turi stiprią savastį, gali sėkmingai įvertinti ir įsisavinti pasaulinę kultūrą ir pažangą.

Lietuvos mokykla priėjo ribą, kai reikia pasirinkti – prisidėti prie pragaištingos griūtės ar pakilti tautos suklestėjimui. Reikalingi skubūs, esminiai ugdymo sistemos pertvarkymai, kur būtų sudarytos visos, net išskirtinės, sąlygos etninės kultūros ugdymui. Jei tai supras ir šviesioji visuomenė, jos pastangos padės mokyklai, o sykiu ir tautai. Kai tik tai suvoks švietimo vadovai, nedelsiant prasidės visuomenės kilimas. Per trejetą metų padėtis galėtų pasikeisti neatpažįstamai. To ir linkiu draugai visos tautos vardu.

Prasmingas bendrabūvio modelis

Panevėžio Rožyno pagrindinė mokykla – mikrorajono kultūros centras, po savo stogu priglaudžiantis, vienijantis ir globojantis visas mikrorajono kartas, įvairių interesų žmones. „Mes suprantame, kad artimas mokyklos ir vietos bendruomenės ryšys gali užtikrinti gražesnio gyvenimo savo gyvenamojoje vietovėje perspektyvas“, – rašo „Dialogui“ Rožyno pagrindinės mokyklos direktorė **Aida ADIKLIENĖ**. Vadovė dalijasi, kaip jos vadovaujamai įstaigai sekasi puoselėti minėtą turiningą įvairių kartų ir žmonių bendrabūvį.

Siekdama palaikyti Rožyno bendruomenės aktyvumą, skatinti gyventojų iniciatyvą mokykla kartu su vietos bendruomene nuolat organizuoja nemažai renginių, vakaronių, švenčių, minėjimų, koncertų, susitikimų su žymiais žmonėmis. Mokykloje veikia jaunimo ir pagyvenusių žmonių ansambliai, diskusijų klubai, treniruojasi sporto komandos. Darni mokytojų komanda puikiai suprasdama, kad vaikų auklėjimui didžiulę įtaką daro ne tik tėveliai, bet visa mikrorajono bendruomenė, nuolat pozityviai nusiteikę ir savano-

riškais pagrindais inicijuoja įvairias veiklas visoms mikrorajono kartoms.

Mokykloje įkurtas mokyklos ir mikrorajono muziejus atspindi visos teritorinės bendruomenės augimą ir vystymąsi. Mokytoja E.Galinaitytė, daug metų muziejui kaupusi medžiagą apie mokyklą, yra išsaugojusi jaudinančių pasakojimų apie senųjų Rožyno gyventojų norą ir pastangas turėti savo mikrorajone mokyklą. Daugiau kaip 4 dešimtmečius gyvuojančioje mokykloje mokosi buvusių jos mokinių vaikai, tęsiamos tradicijos, puoselėjamas kadaise tėvų pasodintas sodas, apie kurį jau kuriamos sėkmės, tampa naujųjų laikų tautosaka.

Veiklą pajvairina mylinčių dainą senjorų kolektyvas „Rožynas“, jam vadovuoja muzikos mokytoja I.Čingienė. Jaudina ansamblio narių noras savo pavyzdžiu parodyti jaunimui, kad daina yra ne tik malonus laisvalaikio praleidimo būdas – ji gali padėti išgyventi sunkumus, praturtinti žmogaus sielą. Daugeliui mūsų žmonių daina padėjo išgyventi tremtį, pokario baisumus. Su mikrorajono tremtiniais ir politiniais kalniais ryšius palaiko istorijos mokytoja G.Žilytė. Kartu

■ Panevėžio Rožyno pagrindinės mokyklos mokytojų komanda suprasdama, kad vaikų auklėjimui didžiulę įtaką daro ne tik tėveliai, bet ir visa mikrorajono bendruomenė, nuolat pozityviai nusiteikę ir savanoriškais pagrindais inicijuoja įvairias veiklas visoms mikrorajono kartoms.

su mokiniiais lanko juos namuose, pasikviečia į mokyklą, iš jų pasakojimų jaunoji karta semiasi neįkainojamos patirties ir išminties. Pagal tremtinių atsiminimus yra parengtas ne vienas darbas, daug sykių dalyvauta įvairiuose konkursuose.

Sporto ir sveikatinimo veiklas rožyniečiams organizuoja mokytoja V.Vanagienė. Jos vykdomas projektas „Kartų kartos mums laimę neša“ siekia ne tik organizuoti suaugusiųjų laisvalaikį. Labiausiai rūpi,

kad būtų užimti vaikai, kurie dėl finansinio nepritekliaus ar kitų priežasčių negali lankyti mieste organizuojamų popamokinės veiklos užsiėmimų.

Veiklių mikrorajono moterų, norinčių pasidalinti savo įgūdžiais ir meniniais gebėjimais, laukia darbuotojų rankų būrelis, vadovaujamas H.Slivkienės. Visiems bendruomenės nariams atviros mokyklos bibliotekos durys, skaitykloje galima ne tik skaityti, bet ir naudotis kompiuteriais, internetu.

Janoniečiams nesvetimos ir Fluxus idėjos

Domėjosi fotografo profesija

Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos mokinių tėveliai suteikia gimnazistams galimybę susipažinti su skirtingomis savo profesijomis. Taip šis gimnazistas lankėsi žinomo Lietuvos fotografo, gausybės premijų laureato Rolando Parafinavičiaus fotostudijoje. Fotografas supažindino gimnazistus su pagrindinėmis savo darbo sritimis, aptarė karjeros galimybes bei kitus jaunimui aktualius klausimus, pavyzdžiui: ar įmanoma pragyventi iš fotografijos meno, ar technologijoms sparčiai žengiant į priekį profesionali nuotrauka nepraras savo vertės, paklausos ir pan., – praneša „Dialogui“ J.Janonio gimnazijos žurnalisto laikraščio „Tebūnie šviesa“ redaktorė **Laura Kryževičiūtė**.

Kūrė verslo idėjas

Vieną penktadienį ekonomikos pamokose J.Janonio gimnazijos mokiniai sulaukė ypatingo svečio – savo buvusią mokyklą aplankė Ilona Kovieraitė, dabar Edinburgo universiteto studentė. Ilona yra Škotijos sostinėje įsikūrusio universiteto verslo plėtros ambasadorė Baltijos šalyse, priklauso daugeliui jaunųjų verslininkų sąjungų ir turi savo verslo idėją, kuri jau sulaukė investuotojų dėmesio. Viešnia gimnazistus supažindino su verslo kūrimo modeliu, dažniausiomis verslininkų problemomis, rinkos ypatybėmis. „Gimnazistai pamokose galėjo pasijusti tikrais verslininkais, – pasakoja „Dialogui“ janonietis **Justinas Švėgžda**. – Klasės buvo padalytos į 4 grupes, kiekviena jų turėjo apgalvoti, kokių problemų iškyla šiuolaikiniam žmogui, pasiūlyti verslo idėją, kuri galėtų tą problemą išspręsti, ir įvertinti jos perspektyvas. Pristatydami savo idėjas, mokiniai nestokojo kūrybingumo. Idėjų buvo įvairiausių: nuo padėklų nešiojamiesiems kompiuteriams iki signalizacijų ant raktų pakabukų. Idėjas įvertino mokytojų komisija.“ Tokios ekonomikos pamokos, pasak informacijos autoriaus, praplėtė mokinių akiratį ir suteikė žinių apie tai, kaip veikia verslininkų ir rinkos santykiai.

■ Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos ketvirtokė **Gintarė Taulavičiūtė** draugus ir mokytojus sužavėjo netradicine dekoratyvinių kepinų paroda „Skanumėlis“.

Gimnazistė iškepė imbierinį miestą

Per vieną ilgąją pertrauką susirinkę Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos skaitykloje mokiniai ir mokytojai aikčiojo ir stebėjosi – ant stalo stovėjo spalvingas imbierinis miestas! Jo autorė ketvirtokė Gintarė Taulavičiūtė lankytojus sužavėjo netradicine dekoratyvinių kepinų paroda „Skanumėlis“, – anot pačios „miesto“ autorės, – „dviejų savaitių ir paskutinės nakties“ darbu. Linksmi pasakų nameliai buvo padengti spalvotu glaistu. Pristatydama parodą, dailės mokytoja Ingrida Budraitienė atkreipė dėmesį, jog gimnazistės sumanymas surengti tokią parodą yra artimas *Fluxus* akcijoms, kurių metu laužomi įprasti meno standartai.

Po trumpo Gintarės pasakojimo apie savo pomėgį vyko smagi viktorina, susijusi su imbieriniu miestu ir jo kūrimo procesu. Už teisingą atsakymą laimingieji buvo apdovanojami imbierinio namo stogo gabalėliu. Tik kad ragauti tokio grožio daugeliui buvo gaila...

Gintarė prisipažino, jog kepiniai yra jos pomėgis nuo vaikystės, dažnai pyragais ir sausainiais vaišinanti draugus ir mokytojus, bet konditere nebus – ruošiasi studijuoti mediciną.

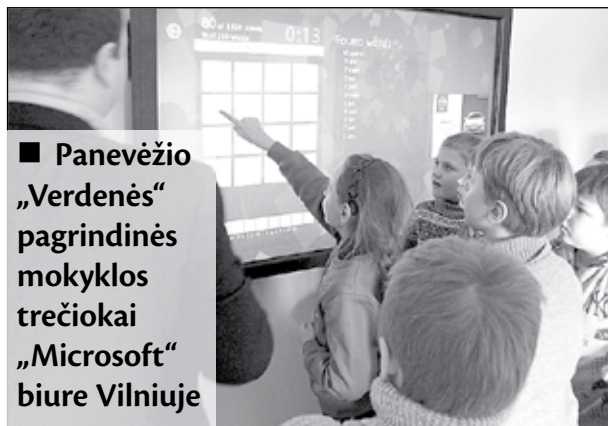
Apie tai „Dialogui“ parašė J.Janonio gimnazijos mokinė **Kamilė Petrulėnaitė**.

Verdeniečių ekskursija į praeitį ir ateitį

Panevėžio „Verdenės“ pagrindinės mokyklos trečiokai už geriausiai atskleistą naujųjų technologijų panaudojimą mokymosi procese (*Lrytas.lt* projekte „Bendraukime“ socialinėje kampanijoje „Mokykla 2.0“) buvo pakviesti į ekskursiją po naująjį „Microsoft“ biurą Vilniuje.

Trečių mokytoja **Asta Jatužienė** su kolegėmis **Arūne Adomaityte** ir **Agne Teresevičiūte** pasakoja: „Pirmiausia apsilankėme „Microsoft“ biure ir gavome dovanų žaidimų kompiuterį „Xbox 360“ su judesius atpažįstančiu priedu „Kinect“. Čia sužinojome, kad „Microsoft“ visame pasaulyje dirba tiek žmonių, kiek jų yra Panevėžio mieste. Susižavėjome jų darbo ir poilsio kabinetais. Įdomu, kad jie pavadinti Lietuvos ežerų pavadinimais. O kiek čia moderniausios įrangos! Pilna pramogų darbuotojams, jei jiems nesinori dirbti. Darbuotojai atėję į darbą net gali pasirinkti, kur tą dieną dirbs, t. y. nuolat keisti darbo vietą, kad neatsibostų. Jei nenori dirbti – eina pažaisti žaidimų į erdvę su „Xbox Kinect“ (čia mums patiko labiausiai), o jei nori tik pailsėti – eina į poilsio zoną su visa virtuvine technika ir laikraščiais, maža biblioteka bei televizija. Labiausiai mus sužavėjo stalias-planšetinis kompiuteris bei užuolaidos, kurios, palietus ranka, pačios uždengia langus. Taigi žvilgtelėjome į mūsų ateitį...“

Skyrė verdniečiai dėmesio ir praeičiai: dalyvavo Taikomosios dailės muziejuje vykusiame edukacinėje programoje „Valdovų rūmų lobynas: Lietuvos ir Europos paveldo klodai“. „Pamatėme visų Lietuvos kunigaikščių portretus ir patys tapome kunigaikščiais. Katedros požemiuose mums pasakojo, kad ten senovėje buvo palaidoti Lietuvą valdę žmonės. Be to, visi lipome į Gedimino bokštą, kur apžiūrėjome riterių šarvus, senovinius ginklus. Nuo apžvalgos aikštelės matėme puikius Vilniaus vaizdus. Žemyn nusileidome funikulieriumi“, – dalijasi informacijos autorės.

■ Panevėžio „Verdenės“ pagrindinės mokyklos trečiokai „Microsoft“ biure Vilniuje

KABALA

Šiuo metu turtingųjų ir garsiųjų pasaulyje, regis, nėra nieko stilingesnio kaip užsirišti ant riešo raudoną vilnonį siūlą, pasistatyti ant žurnalinio stalelio septynšakę žvakidę ir pasiskelbti kabalistu. Niekas nereikalauja iš jūsų tikėti, laikytis dietos, atsisakyti mėsos, marinti save pasninkais... Užtat kokią įgyjate galią valdyti gyvenimą ir žmones!

Na, o jeigu rimtai: kokios paslaptys slypi mistinėje kabalos teorijoje ir ar verta beatodairiškai nerti į jos gelmes?

Kas tai ir kam?

Kabala – tai mistinė žydų tradicija, metodika, tirianti pasaulio sąrangą, kalbos prigimtį, blogio kilmę Senojo Testamento slaptųjų kodų šifravimo priemonėmis. Kabalistinė metodika gilina į skaičius, raides ir žodžius, kurie, teisingai suvokti, turėtų vesti žmones Dievo link ir padaryti juos tokius pat išmintingus kaip Jis.

Žengti Dievo link ir įgyti išminties reikia tam, kad pasiektume begalinį pasitenkinimą ir laimę. Visi žmogiškieji džiaugsmai, kuriuos teikia maistas, seksas, pinigai, valdžia ir mokslo žinios – laikini. Mylėtis, skaityti romanus, gilintis į fiziką ir biologiją greit nusibosta, imame norėti kažko naujo. Supanašėję su Dievu, įgysime galią pažinti bekraštį pasaulį ir jausti amžiną palaimą.

Tas, kurio kabalistiniai tyrinėjimai pažengs ypač toli, galės patekti į Jo rojų savo kūniškuoju pavidalu. Visiems kitiems kabalistams keliaujant Dievo link teks įveikti 125 pakopas, kuriomis kylant įgyjama išminties.

Dvi kabalos rūšys

● **Teorinė. Skaičių ir žodžių prasmų tyrimai bei pranašystės.**

Šv. Raštą žmonėms davė Dievas. Jame užkoduotas neįtikėtinas kiekis naudingos informacijos apie žmonijos praeitį ir ateitį. Kabalistai tiria šventraščio šifrą ir bando išskaičiuoti, kada ateis pasaulio pabaiga.

Kabalistų nuomone, kiekviename žodyje slypi dvi prasmės – tiesioginė ir įslaptinta. Pavyzdžiui, visi mikrorajono gyventojai mato parduotuvės iškabą „Duona“. Užsukę į šią parduotuvę žmonės nusiperka duonos. Bet kabalistai daugybės magiškų manipuliacijų būdu yra iššifravę slaptą šio žodžio prasmę – „Dievo namai“. Kabalistas užsukęs į duonos parduotuvę pateks pas Dievą todėl, kad šioje vietoje jam – išmintingam ir apsišvietusiam – atsivers vartai tiesiai į Aukščiausiojo buveinę.

Amerikiečių rašytojas ir siaubo karalius Stephenas Kingas rašydamas savo romaną apie duris tarp pasaulių („Tamsūs bokštai“) rėmėsi būtent kabalos teorija. Durys atsidaro, ištarus slaptą žodį iš vaikų pasakų. Visi šitas pasakas skaitėme ir nieko paprastame siužete neįžvelgėme, o štai romano herojai išskverbė į raidžių esmę ir sužinojo, kaip patekti į kitą pasaulį ir kas jų ten laukia.

Kabalistai šifruoja ne tik tai, kas parašyta, bet ir tai, kas vyksta. Jie įsitikinę, jog visi – net ir maži – mūsų gyvenimo įvykiai yra atspindys gigantiškų pokyčių, besivystančių pasaulyje, kurį įprasta vadinti informacine erdve. Reikia mokėti išaiškinti kiekvieną smulkmeną, tada išvengsime didelės nelaimės arba patirsime didelį džiaugsmą. Nikstelėjome skubėdami į pasimatymą koją – pagalvokim, ar reikia taip skubėti: gal geriau eiti lėtai, – jei laukiantys

sis mūsų nesulauks, vadinasi, ne tą žmogų savo kelyje sutikome.

● **Praktinė. Tai burtų ir magiškų veiksmų rinkinys, leidžiantis pasiekti visko (žinoma, tik jei tai neprieštarauja Kūrėjo sumanymui): valdžios, turto, žinių. Iškelto tikslo siekiama ypatingais ritualais iššaukiant mirusiųjų sielas, angelus ir demonus.**

Kabalistų siekis – pakeisti pasaulį į gerąją pusę. Kabalistai žino slaptą maldą „Ugnies smūgis“. Esą jeigu ją sukalba ketvertas gerbiama kabalos mokslininkų – tas, kurio vardą jie ištaria, miršta, kad ir kur tuo metu būtų. Tokia mirtis būna nepaaiškinama, bet atrodo kaip nesmurtinė. Kalbama, jog tokiu būdu buvo nužudytas Aleksandras Makedonietis ir Leninas. Sklinda gandai, jog XX a. kabalistai ne vienąsyk „Ugnies smūgiu“ bandė numarinti tiek Staliną, tiek Hitlerį. Laikėsi visų apeigų, visų ritualų, – tačiau nepavyko. Buvo padaryta liūdna išvada – abu diktatoriai buvo Aukščiausiojo plano dalis.

O štai molinį milžiną Golemą Dievas sukurti leido. XVI a. Prahos rabinas, žinomas kabalistas, karaliaus Dovydo palikuonis Liva ben Becalelis (Maharalis) sukūrė iš molio ir šiaudų žmogaus pavidalo monstrą bei užkeikimais jį prikeldavo, kad šis tvarkytų sinagogą, saugotų miesto žydus nuo pogromų.

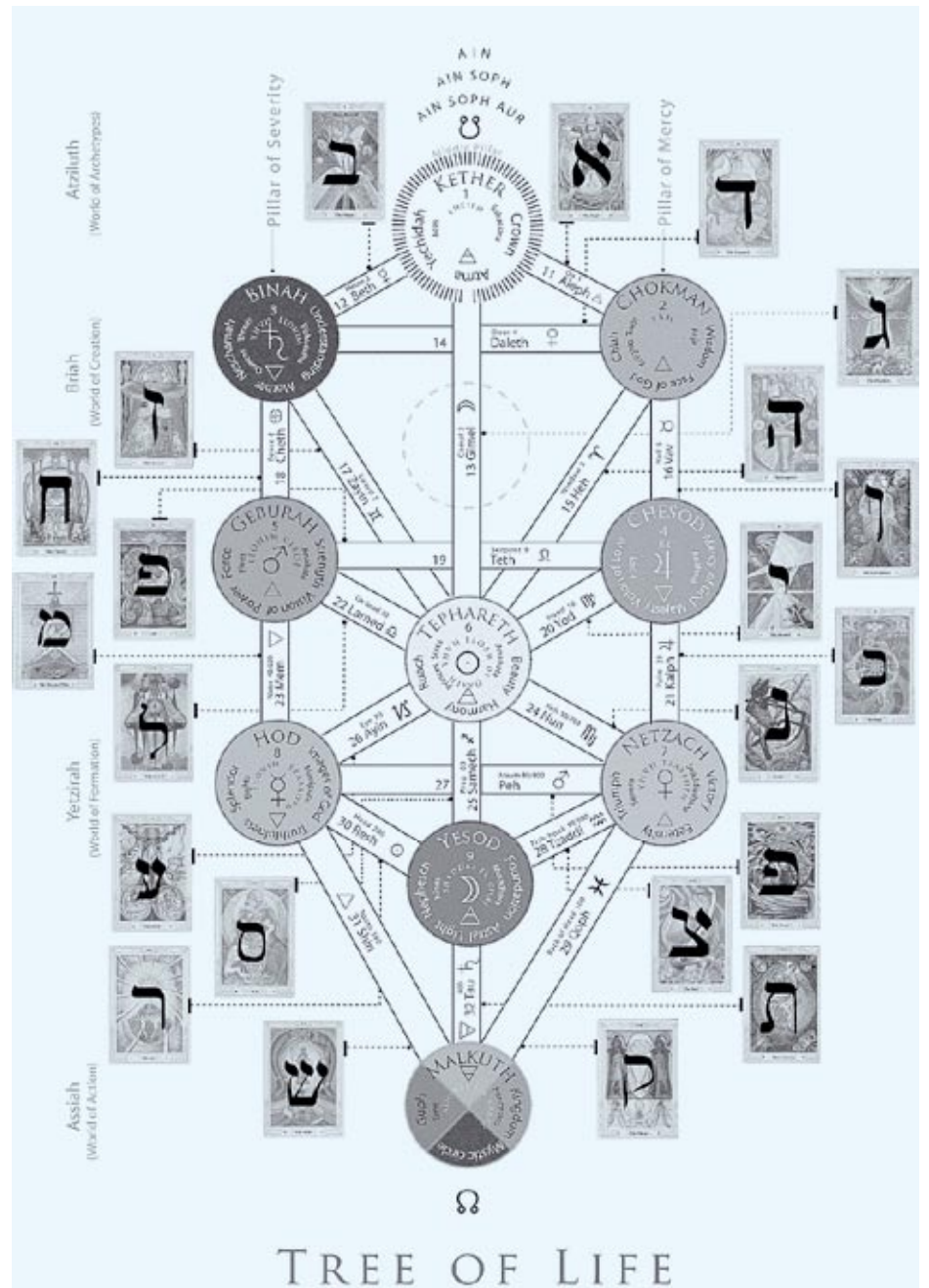
Šių laikų kabalistai pasidirdina gausybę amuletų, saugančių nuo ligų ir nelaimių. Amuletų būna asmeninių ir bendrųjų, šie tinka visiems. Norėdamas pasigaminti asmeninį amuletą, praktikuojantis kabalistas popieriaus lape, ant akmenėlio ar metalinės plokštelės užsirašo savo vardinę apsaugą.

Prieinama jau ir moterims

Nuo neatmenamų laikų semtis kabalos žinių buvo raginami tik vedę, vyresni nei 40-ies metų, apsirūpinę, išsilavinę ir įtakingi vyrai. Kokia tokio apribojimo prasmė? Ogi tokia, jog tik dvasioje tų, kurie jau patenkinami pamatinius troškimus – socialiai valgyti ir reguliariai mylėtis, pasimėgauti turtais, valdžia bei žiniomis, nubunda troškimas pažinti Dievą ir sužinoti didžiulį pasaulio kūrimo paslaptis. Neturtingas alkanas viengungis, sužinojęs keletą magiškų triukų, užuot sutelkęs visą savo dėmesį į dieviškąją išmintį, pradėtų siekti moterų meilės, pinigų bei valdžios.

Moterys ankstesniais laikais dažniausiai būdavo neišsilavinusios, jų pinigų valdydavo tėvai arba vyrai. Dar prieš šimtą metų dauguma moterų tesvajodavo apie laimingą santuoką ir sotų šeiminių gyvenimą. Na, ir kam gi joms kabala? Nebent gerbėjams vilioti ir su varžovėmis kovoti!

Bet dabar situacija pasaulyje kardinaliai pasikeitė. Pasak iškilaus XX a. žydų kabalisto Baalio Sulamo, mūsų civilizacija

■ **Kabala yra ezoterinių mokymų rinkinys, skirtas paaiškinti santykį tarp pastovios, amžinos ir paslaptingos Begalybės (Ein Sof) ir mirtingos bei baigtinės visatos (Jos kūrinio).**

pasiekė labai sėkmingą raidos etapą: nūnai visi turi galimybių būti mylimi, įgyti išsilavinimą, turtą ir įtakos. Prisisotinę materialinių gėrybių žmonės yra pasirengę atsiverti dvasinėms. Todėl nuo 1995 metų kabalą leidžiama studijuoti visiems, įskaitant moteris ir vaikus.

Tarp žinomų kabalos pasekėjų yra tokios garsenybės, kaip Naomi Campbell, Mickas Jaggeris, Demi Moore, Barbra Streisand, Britney Spears, Madonna...

Kabala sudėtinga, užtat poetiška, pakylėta, ramina nervus ir sugrąžina dvasinę pusiausvyrą. Jos studijavimas vysto intelektą, atmintį ir padidina savivertę. Kadangi kabala ne religija, o metodika, ji nereikalauja atsisakyti savo tikėjimo ar ateistinių nuostatų. Gilintis į jos tiesas galima savarankiškai, skaitant knygas, o galima ir bendraminčių grupėje: teigiama kolektyvo energija leidžia lengviau suvokti pasaulio kūrimo paslaptis.

Draudimai

● Kabala draudžia minėti Dievo vardą. Rašte jį minint specialiai daroma klaida, kad tai būtų ne vardas, per kurį žmogus užmezga ryšį su jo savininku, o tiesiog nuoroda. Kabalistai įsitikinę, jog atsitiktinis Dievo vardo minėjimas gali baigtis katastrofa – Dievas gali duoti tai, kam Jo vardą minintis žmogus nėra pasiruošęs.

● Kabala nepripažįsta žmogaus poreikių slopinimo. Kaip teigia kabalos mokslas, atsisakydami gyvenimo džiaugsmų (draugų, meilės, skanaus maisto, knygų, techninių naujovių, mokslinių tyrimų ir gražių daiktų) mes ne kylame aukštyn, o

nusileidžiame iki augmenijos lygio. Reikia gyventi pilnakraujį gyvenimą, užsidirbti pakankamai pinigų ir juos negailinti leisti. Nenuostabu, kad kabala ypač populiari tarp pasiturinčių žmonių.

● Kabala netoleruoja egoizmo: dešimtają dalį savo pajamų kabalistas turi aukoti vargšams, dovanoti dovanas artimiesiems.

● Tas, kuris studijavo kabalą penkerius metus ir netapo išmintingesnis bei laimingesnis, turi užsiimti kuo nors kitu. Kabala – ne jam.

Nurodymai

● Norint apsisaugoti nuo pavojingų jėgų, ant kairiojo riešo reikia užsirišti raudoną vilnonį siūlą: jis apsaugo nuo piktos akies ir energinio vampyrizmo.

● Nesiseka – pasikeiskite vardą: juk žmogaus vardo ir gimimo datos derinys nulemia likimą. Naujas vardas – naujas gyvenimo puslapis. Nebūtina keisti savo vardo pase – užtenka paprašyti visus aplinkinius vadinti jus ne Simu, o Simonu, ne Rimu, o Rimantu, ne Gene, o Genovaite.

● Būkite optimistai – kiekvieną vakarą prieš miegą prisiminkite patį didžiausią savo praėjusios dienos nemalonumą ir suraskite gerąją jo pusę. Jūsų miegas iškart taps stiprus, o sapnai – geri.

● Pamąstykite apie likimo siunčiamus ženklus – ir išmoksitės išvengti daugybės nemalonumų, – juk gyvenime niekas nevyksta atsitiktinai.

● Nedirbkite visą savaitę – bent viena diena turi būti skirta poilsiui!

Parengė **Dana DOVYDAITYTĖ**

TYRIMAI

Dvikalbė vaikystė lemia geresnę smegenų veiklą suaugus

Kentukio universiteto (JAV) medicinos koledže atliktas tyrimas parodė, kad nuo vaikystės dviem kalbomis kalbėję žmonės vyresniame amžiuje geriau „persijungia“ nuo vienos protinės užduoties prie kitos ir veiksmingiau išnaudoja savo smegenų pajėgumus, lyginant su viena kalbą mokančiais bendraamžiais. Mokslininkai tvirtina, kad vaikystėje antros kalbos mokėsi žmonės, įžengę į septintą dešimtmetį, gali pasigirti kur kas geresne smegenų veikla.

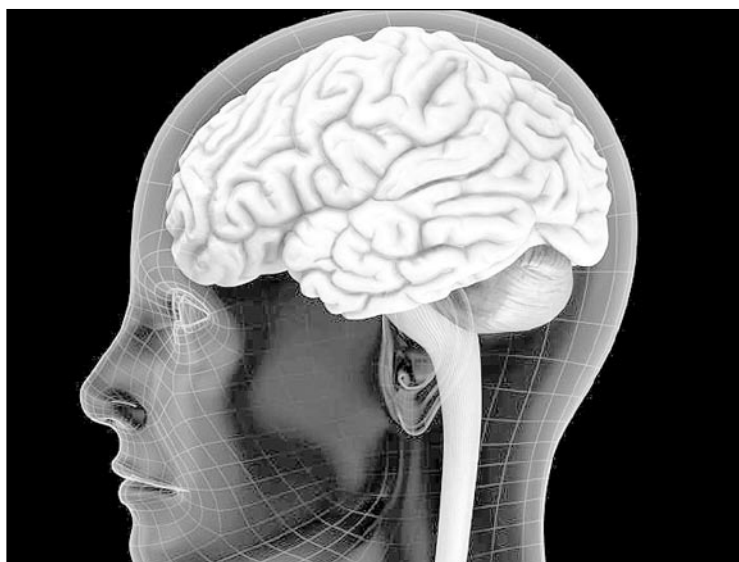
Magnetinio rezonanso tyrimas parodė, kad visą laiką dviem kalbomis kalbėję asmenys geba greičiau atlikti mąstyti reikalaujančias užduotis.

Tyrėjų komanda, kuriai vadovavo daktaras Brianas Goldas, lygino sveikų 60–68 metų asmenų smegenų veiklą jiems atliekant kelias mąstymo užduotis. Pirmiausia dalyvių buvo prašoma nustatyti figūros formą – apskritimas ar kvadratas. Antroji užduotis prašė nustatyti daikto spalvą – mėlyna ar raudona. Trečioji užduotis buvo pirmųjų dviejų derinys.

Paaikškėjo, kad ir viena kalbą mokantys, ir dvikalbiai senjorai užduotis atliko tiksliai, tačiau pastarieji trečiąją užduotį atliko greičiau, be to, buvo užfiksuotas mažesnis energijos išsekvojimas priekinėje smegenų žievėje, atsakingoje už perėjimą nuo vienos užduoties prie kitos.

Pasak B.Goldo, tai rodo, kad dvikalbiai senyvo amžiaus žmonės savo smegenis išnaudoja efektyviau nei viena kalbą mokantys senjorai.

Tyrimas taip pat rodo, kad kalbėjimas daugiau nei viena kalba padeda kovoti su vyresniame amžiuje progresuojančiu kognityvinio lankstumo (gebėjimo prisitaikyti prie nežinomų ar netikėtų aplinkybių) mažėjimu.

Vienas vaikas šeimoje auga imperatoriumi

Kelių Australijos universitetų mokslininkų tyrimo rezultatai patvirtino spėjimą, kad griežta vieno vaiko politika Kinijoje apsunkina vaikų vystymąsi ir riboja jų igūdžius. Tyrėjai skelbia, kad po vieną kinų vaikai auga tarsi „mažieji imperatoriai“. Užaugę jie nesugeba konkuruoti, vengia rizikos ir yra mažiau savimi pasitikintys. Vieni šeimose augę vaikai yra pesimistiškesni, jautresni arba nervingesni, mažiau patikimi ir ne tokie sąžiningi nei užaugusieji didesnėse šeimose.

Tokias išvadas mokslininkai padarė ištyrę daugiau kaip 400 Pekino gyventojų, kurie gimė prieš arba tik įvedus 1979 m. Kinijoje vieno vaiko politiką. Mokslininkai panaudojo keletą ekonominių žaidimų, kuriuose dalyviai turėjo keistis didelėmis pinigų sumomis, investuoti ir priimti sprendimus. Taip įvertintas rizikingas elgesys, pasitikėjimas ir pasirengimas konkuruoti.

Mokslininkai pabrėžia, kad tyrimų rezultatai atspindi vieno vaiko auginimo politikos Pekine bei Kinijoje ypatumus, tačiau nebūtinai tinka kitose šalyse auginamiems vienturčiams.

Vieno vaiko politika Kinijoje nuogastavimų kelia jau seniai. Bijoma, kad išskirtinis, tik jiems skirtas tėvų dėmesys vienturčius labai išlepina. Pastebėta, kad tokie vaikai yra egocentiškesni, linkę mažiau bendrauti.

„Dialogo“ inf.

Ką turi žinoti moksleivių atstovas?

■ Alanas Mėžetis (pirmas iš kairės) su kitais LMS atstovais prezidentūroje susitiko su Prezidente Dalia Grybauskaite.

Vilniuje, prezidentūroje, 300 aktyviausių Lietuvos mokinių iš daugiau nei 35 skirtingų savivaldybių, įpusėjus 2012–2013 mokslo metams, susirinko į kasmetinį trijų dienų Lietuvos moksleivių sąjungos (LMS) renginį, skirtą mokinių savivaldoms. Šis forumas – ir tarptautinis, kadangi į Lietuvą atvyko Europos moksleivių sąjungos (OBESSU) valdybos narys Dejanas Bojanicius, Estijos ir Suomijos moksleivių sąjungos atstovai. Svečiai pristatė savo patirtį atstovaujant mokiniams savo šalyse ir Europoje. Su LMS atstovais susitiko ir LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė.

„Mokinių savivaldos dažniausiai mokyklose organizuoja renginius ir kitokią pramoginę veiklą, dažnai pamiršdamos pačią svarbiausią funkciją – atstovauti mokiniams mokyklos ar miesto bendruomenėje. Todėl šis forumas buvo orientuotas į mokinių savivaldos veiklos tobulinimą, jos narių kompetencijų ugdymą, – rašo „Dialogui“ Pranciškonų gimnazijos (Kretinga) mokinių parlamento narys, forumo dalyvis **Alanas Mėžetis**. – Dalyvavau 3 bendrosiose paskaitose; jas skaitė labai įdomūs lektoriai: Politikos tyrimų ir analizės instituto direktorius Marius Ulozas, buvęs LR Ministro Pirmininko Andriaus Kubiliaus patarėjas Mykolas Majauskas ir LMS Alumni narys, UAB „Soundtest“ direktorius Rytis Laurinavičius. LMS narių mokymas vyko ir darbo grupėse – jų buvo net 11. Pagilinau žinias apie mokyklos ir švietimo sistemos tobulinimą, motyvą ir lyderystę, komunikacijos galimybes, mokinių savivaldos finansavimo galimybes, viešos nuomonės teikimą, rezoliucijų rašymą.“

PROJEKTAI

Plungiškiai džiaugiasi dailės ir muzikos terapija

Jau penktas mėnuo, kaip Plungės akademiko Adolfo Jucio pagrindinės mokyklos mokiniai lanko nemokamus dailės ir muzikos terapijos užsiėmimus, kurių tikslas yra „ugdyti socialiai atsakingą asmenybę, gebančią savarankiškai priimti etiškus sprendimus“, – rašo „Dialogui“ minėtos mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui **Aldutė Kazlauskienė**. Informacijos autorė praneša apie savo ir 6 kitų šalies ugdymo įstaigų įsitraukimą į „Prevencinių netradicinio ugdymo modelių, panaudojant dailės ir muzikos terapiją, įgyvendinimo projektą“.

Projektas, pasak informacijos autorės, vykdomas visus 2012–2013 mokslo metus, yra integruotas į ugdymo turinį. Užsiėmimus mokiniams veda 14 mokytojų, dalyvavusių specialiuose mokymuose. Šiuos vedė projekto autorė – lektorė, dailės terapeutė, supervizorė Asmenybės ugdymo instituto „Rafaelis“ steigėja M.Mendelė Leliugienė, sukūrusi asmenybės ugdymo programą „Aš esu kūrėjas“. Ši programa 2008 m. Ženevoje vykusioje tarptautinėje švietimo konferencijoje buvo pristatyta kaip viena iš perspektyviausių asmenybės ugdymo programų pasaulyje. Pagrindiniai (intensyvūs) užsiėmimai organizuojami kaip neformalusis ugdymas. Mokiniai yra aprūpinti reikalingomis piešimo priemonėmis (molbertais, popieriumi, dažais, teptukais ir kt.) bei muzikos instrumentais. Muzikos terapijos užsiėmimuose vaikų kompetencijos ugdomos aktyviai muzikuojant (improvizuojama, kuriama, atliekama, klausoma, žaidžiami muzikiniai žaidimai), dailės terapijos užsiėmimų metu mokiniai ugdomi tam tikrus socialinius igūdžius: pasitikėjimą savimi, vertybių suvokimą, gebėjimą išsipareigoti ir prisiimti atsakomybę.

„Pastebėjome, kad mokiniams šie užsiėmimai labai patinka. Vaikai tapo drąsesni, laisvesni, nebijo eksperimentuoti spalvomis, muzikos garsais. Net ir hiperaktyvus vaikas atranda save piešdamas, nusiramina kurdamas“, – dalijasi A.Kazlauskienė.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telena@takas.lt

www.dialogas.com

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas **Arturas Gusevas**: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė **Laurena Remeničiūtė**: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Įmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 6000118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone.
Už reklamos ir skelbimų turinį redakcija neatsako.
Rankraščiai nerecenzuojami ir negražinami.
Kopijuoti ar platinti savitiraštąje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIJA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS FONDAS Media Support Foundation

Išleista ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. l. Tir. 2021 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392–1916

Su aktoriumi ruošiasi kurti spektaklį

Alytaus Likiškėlių pagrindinėje mokykloje lankėsi aktorius Paulius Tamolė, daugeliui pažįstamas iš serialo „Vyno kelias“. Aktorius į mokyklą atvyko ne šiaip sau pasisvečiuoti, o dirbti. Jo padedami šios ugdymo įstaigos moksleiviai kurs spektaklį. Likiškėlių mokykla, vienintelė iš Alytaus pagrindinių, dalyvauja projekte „Kūrybinės partnerystės“. Moksleivė **Rugilė Rinkevičiūtė** „Dialogui“ pasakoja: „Rudenį atvykusi mūsų kuratorė meno kritikė D.Gambickaitė aiškinosi, ką mes mėgstame veikti, žaidėme žaidimus, kurie mokė pasitikėti savimi ir draugais, bendrauti. Netradicinėse pamokose su mumis kartu piešė, rašė eilėraščius, žaidė mokytojai ir klasės auklėtoja J.Puidokienė. Kuratorė suprato, kad mums visiems patinka vaidinti, todėl nusprendė statyti spektaklį. Pabendrauti su mumis atvyko aktorius P.Tamolė. Jis papasakojo apie save, apie darbą teatre ir kine. Stengėsi kiekvieną pakalbinti, sužinoti, kuo mes norime būti, apie ką svajojame. Mums buvo smalsu sužinoti, koks tas aktoriaus gyvenimas, kaip vyksta filmavimas... Nekantriai lauksime vasario mėnesio, kai su aktoriumi P.Tamole kibsime į rimtus darbus.“

Gimnazistai davė kraujo

„35 moksleiviai ir vienas Šiaulių Simono Daukanto gimnazijos mokytojas panoro tapti kraujo donorais. Tačiau atlikus tyrimus paaiškėjo, kad kraujo gali aukoti tik 25 moksleiviai“, – praneša „Dialogui“ **Vaida Tverijonienė**. Pasak informacijos autorės, Šiaulių kraujo donorystės centro komanda džiaugiasi, jog kasmet neatlygintina donorystė susidomi vis daugiau jaunuolių, suprantančių, kad taip gali padėti sergantiems ar į nelaimę patekusiems žmonėms. „Duodami kraujo S.Daukanto gimnazijos moksleiviai nesijautė darą kažkokį žygdarbį, – rašo V.Tverijonienė. – Jie žino, kad kraujo reikia nuolat, o jį dovanoti – kiekvieno žmogaus socialinė pareiga. Gimnazistus tapti neatlygintais kraujo donorais paskatino fizikos mokytoja Vilma Grigelienė ir chemijos mokytoja Zina Ramanauskienė.“

Rinko 2012-ųjų knygą

Šiaulių miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyriaus vyresnioji bibliotekininkė **Inga Bubulytė** „Dialogui“ parašė apie savo skyriuje organizuotą renginį „Knygos mus augina“, skirtą 2012 metų vaikiškos knygos rinkimams. Dalyvavo Gegužių progimnazijos trečiokai su mokytoja Irena Rimkiene. Renginio metu pradinukai sužinojo, kad skaitymas yra labai svarbus, nes ugdo kūrybinį ir kritinį mąstymą, skatina protinę veiklą, kalbos įgūdžius, padeda sutelkti dėmesį. Vaikams buvo papasakota ir apie nuo 2005 m. bibliotekoje vykdomus metų knygos rinkimus. Vaikai bibliotekoje pamatė ne tik šiais metais vaikų kategorijoje nominuotą knygą 5-uką, bet ir anksčiau visų 5 rašytojų parašytas, iliustruotas knygas. Rinkimuose dalyvaujančias knygas bibliotekos darbuotojos mokiniams pristatė labai kūrybiškai ir patraukliai, kiekvieną vis kitaip.

„Apsisprendę, už kokią knygą balsuos, pradinukai atidavė savo balsą už patikusią knygą. Kas balsavo už Kęstučio Kasparavičiaus knygą „Sapnų katytė“, kitiems patiko nežemiškieji krakutukų nuotykių, o mergaitės, be galo mėgdamos lėles, atidavė savo balsą už Nomedos Marčėnaitės knygą „Lėlė“. Neapsisprendusieji savo balsą pažadėjo atiduoti artimiausiu metu, kuomet perskaitys knygeles“, – dalijasi bibliotekininkė I.Bubulytė.

Žygaičių gimnazijos berniukai – pirmi!

Tauragės r. Žygaičių gimnazijos berniukų komanda dalyvavo Lietuvos mokinių olimpinio festivalio zoninėse kaimo vietovių kvadrato varžybose. Jos vyko Jurbarko Naujamiesčio pagrindinėje mokykloje. Varžėsi 4 komandos iš Šakių, Tauragės, Jurbarko, Pagėgių rajonų mokyklų. Trečią vietą laimėjo Pagėgių sav. Stoniškių, antrąją – Jurbarko r. Girdžių pagrindinės mokyklos mokiniai. Labiausiai šiemet pasisekė Žygaičių gimnazijos berniukams – laimėta pirma vieta. Berniukus varžyboms ruošė kūno kultūros mokytoja Virginija Genienė, „Dialogui“ apie jas parašė direktoriaus pavaduotoja **Gitana Tamavičienė**.

Raimondo Ramanausko nuotr.

■ Tauragės r. Žygaičių gimnazijos berniukų komanda džiaugiasi pergale Lietuvos mokinių olimpinio festivalio zoninėse kaimo vietovių kvadrato varžybose.

Pašėlusi mankšta Gegužių progimnazijoje

2013-ieji paskelbti Sveikatingumo metais. Ta proga Šiaulių Gegužių progimnazijoje Šiaulių moterų krepšinio komandos „Rūta-Universitetas“ krepšininkės pakvietė pradinį klasių moksleivius į pašėlusią mankštą, – praneša „Dialogui“ projekto „Sveikatiada“ koordinatore progimnazijoje, etikos mokytoja, šios nuotraukos autorė **Ilona Zazienė**. Mankštą pedagogė organizavo kartu su kūno kultūros mokytojais A.Kačerausku (komandos „Rūta-Universitetas“ vyr. treneris), G.Steponavičiene ir K.Ignotu.

Baisogalos jaunieji šauliai pagerbė Laisvės gynėjus

Baisogalos jaunieji šauliai Lietuvos Laisvės gynėjų atminimą pagerbė dalyvaudami Vilniuje vykusiame tradiciniame pagarbos bėgime „Gyvybės ir mirties keliu“ bei iškilmingame renginyje Baisogalos miestyje.

Skyrė poetui Anzelmui Matučiiui

Panevėžio „Žemynos“ pagrindinėje mokykloje įvyko meninio skaitymo šventė-konkursas „Kas žmogiuko širdyje“, skirtas žymaus vaikų poeto Anzelmo Matučio-Matulevičiaus 90-osioms gimimo metinėms paminėti. Šeštos klasės mokiniai renginį pradėjo poetine kompozicija „Vaikystė“, septintokai demonstruodami ir komentuodami skaidres supažindino renginio dalyvius su poeto gyvenimu ir kūryba. Konkurse skambėjo A.Matučio, J.Erlicko, S.Nėries, Maironio, K.Kasparavičiaus, N.Jankutės, H.Radausko, J.Degutytės, B.Ferrero, A. de Saint-Exupery, kitų rašytojų kūriniai. Juos, pasak mokytojos **Aušros Vaitkienės**, mokiniai stengėsi perteikti kaip galima nuoširdžiau.

NAUJIENOS

Remontuos Jono Pauliaus II progimnaziją

Sausio 21 d. Vilniaus mero pavaduotojas J.Kaminski Jono Pauliaus II progimnazijoje įmūrijo simbolinę remonto darbų pradžios kapsulę. Savivaldybė planuoja šiemet atlikti šios mokyklos rekonstrukciją.

2012 metais Vilniuje buvo rekonstruojamos ir modernizuojamos 22 ugdymo įstaigos, dar 12-oje buvo atliekami remonto darbai.

Iš viso pernai sostinės mokyklų ir lopšelių-darželių rekonstrukcijai skirta 52,2 mln. litų, iš jų – 29,2 mln. Lt Europos Sąjungos, 1,2 mln. Lt – valstybės biudžeto lėšos. Savivaldybė iš savo biudžeto įstaigų atnaujinimui skyrė 22,5 mln. Lt, arba beveik 42 proc. visos sumos.

„Dialogo“ inf.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS 28 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Aukuro“ vidurinė, Kelmė
„Romuvos“ gimnazija, Šiauliai
„Saulės“ gimnazija, Biržai
„Verdenės“ pagrindinė, Panevėžys
„Žemynos“ pagrindinė, Panevėžys
Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazija, Alytus
Akademiko Adolfo Jucio pagrindinė, Plungė
Butrimonių gimnazija, Alytaus r.
Garliavos vidurinė, Kauno r.
Gegužių progimnazija, Šiauliai
Girdžių pagrindinė, Jurbarko r.
Jono Pauliaus II progimnazija, Vilnius
Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai
Juozo Balčikonio gimnazija, Panevėžys

Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija, Širvintos
Likiškėlių pagrindinė, Alytus
Naujamiesčio pagrindinė, Jurbarkas
Naujamiesčio vidurinė, Panevėžio r.
Pauliaus Širvio progimnazija, Zarasai
Pranciškonų gimnazija, Kretinga
Ragainės progimnazija, Šiauliai
Rožyno pagrindinė, Panevėžys
Simono Daukanto gimnazija, Šiauliai
Smilgių vidurinė, Panevėžio r.
Stasio Šalkauskio gimnazija, Šiauliai
Stoniškių pagrindinė, Pagėgių sav.
Tytuvėnų gimnazija, Kelmės r.
Žygaičių gimnazija, Tauragės r.

Afrikietiški būgnai ir akvarelės plovimo technika

Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazijos Neformaliojo švietimo ir pagalbos skyriaus vedėja **Irena Kiltanavičienė** parašė „Dialogui“ apie dvi įdomias projektines veiklas, kuriose gimnazijos ugdytiniai pasisėkė dalyvauti.

Gimnazijoje viešėjo Tolerantiško jaunimo asociacijos Multikultūrinio savanorystės centro atstovai, įgyvendinantys projektą „Gyvoji biblioteka“. Gyvajai bibliotekai susitikime atstovavo du Nigerijos piliečiai, šiuo metu studijuojantys Mykolo Romerio universitete. Afrikiečiai prisistatė ir savo tikslus, kurių vedami jie atvyko į Lietuvą, įvardijo lietuviškai, vėliau buvo bendraujama anglų kalba. Svečiai papasakojo apie Afrikos šalių kultūros ypatumus, papročius ir tradicijas, švietimo sistemą, pasidalino gyvenimo Lietuvoje patirtimi. Viso renginio metu vyko gyva diskusija. Labiausiai, pasak informacijos autorės, visus sužavėjo dalyvavimas afrikiečių suburtame orkestre: kiekvienam teko atlikti būgnais ir lazdelėmis tik jam skirtą partiją... Susitikime dalyvavo ir Ragainės progimnazijos mokiniai. Projekto „Gyvoji biblioteka“ tikslas – supažindinti su trečiųjų šalių kultūra, skatinti tarpusavio supratimą, toleranciją, prisidėti prie žmogaus orumo bei teisių užtikrinimo.

Gimnazistai, kuriems artima dailė, fotografija ir kiti vizualūs menai, pagal projektą „Aukštosios kultūros impulsai mokykloms“ dalyvavo užsiėmime, kurį vedė Lietuvos dailininkų sąjungos narys, Šiaulių universiteto Menų fakulteto Dailės katedros docentas ir vedėjas, 2006 m. Kultūros ir meno bei 2008 m. *Grand prix* premijų laureatas Vidmantas Zarėka. Mokiniai, pasak I. Kiltanavičienės, neįprasti, netradiciniai akvarelės plovimo technika sukurti V. Zarėkos darbai padarė išties didelį įspūdį. „Ne vienas užsiėmimo dalyvis norėjo paliesti darbus pirštais ir įsitikinti, kad kūrinių detalės tikrai yra „nuplautos“, o ne priklijuotos. Svečias, demonstruodamas savo darbų originalus, supažindino mokinius su dailės kūrinių skaitymo būdais, t. y. su vizualinio kodavimo ir atkodavimo galimybėmis, ir įrodė, kad menas gali gvildinti įvairias temas, kad socialiniai reiškiniai ir politinės aktualijos gali būti kūrybos objektu, o kūriniai tomis temomis gali būti labai įdomūs ir patrauklūs kiekvienam žmogui“, – pasakoja informacijos autorė.

Ir kelmiškiai mokosi iš kino

Netradicinę ugdymo dieną Kelmės „Aukuro“ vidurinėje mokykloje lankėsi projekto „Mokausi iš kino“ komanda. Pamokų metu moksleiviai galėjo pažiūrėti tris filmus, parinktus įvairaus amžiaus vaikams aktualiomis temomis: „Krokodilai“ (1–4 kl.), „Raudona kaip dangus“ (5–8 kl.) ir „Kovotoja“ (9–11 kl.). Filmų peržiūras lydėjo specialistų vedamos diskusijos. Jos, pasak informacijos „Dialogui“ autorės mokytojos **Danutės Ramanauskienės**, „padėjo suprasti, kad kinas – meno šaka, kuri skatina kūrybiškumą, parodo, kur semtis idėjų ir sulaukti palaikymo, moko svajoti, žadina norą atrasti, pažinti, daug ką paaiškina“.

Sveikas ir saugus vakaras Butrimonių gimnazijoje

Alytaus r. Butrimonių gimnazijos sporto bazėje organizuotas bendruomenės sportinis-prevenacinis renginys „Sveikas vakaras – saugus vakaras“, – praneša „Dialogui“ butrimoniškiai **Ramutė Jablonskienė** ir **Vytas Kurpoviesas**. Renginio partneris ir rėmėjas – Alytaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas. Gimnazijos bendruomenė aktyviai bendradarbiauja su policijos pareigūnais organizuodami vaikų ir jaunimo užimtumo programas, atšvaitų dėvėjimo, prevencines rūkymo, kvaišalų vartojimo akcijas. Pagrindinis renginio „Sveikas vakaras – saugus vakaras“ tikslas buvo užimti gimnazijos bendruomenės narius aktyvia sportine veikla, sumažinti betikslį jaunimo laisvalaikio leidimą, formuoti sveikos gyvensenos įgūdžius ir ugdyti fizines galias ir tuo pačiu – skatinti bendruomenės bendradarbiavimą su policijos įstaigomis vaikų teisės pažeidimų prevencijos srityje. Programos pagrindą sudarė tokios rungtys: salės futbolo 5 x 5 varžybos, baudų bei metimų iš įvairių padėčių, stalo teniso, „taikliosios kojos“ bei smiginio. Varžybų vyriausiasis teisėjas buvo gimnazijos direktorius Valdas Valvonis.

■ Sportinio-prevenacinio renginio „Sveikas vakaras – saugus vakaras“ dalyviai džiaugėsi ne tik pasiektais sportiniais rezultatais, bet ir aktyviai, prasmingai praleidę ilgą žiemos vakarą.

Perskaitė ir mintimis pasidalijo

Zarasų Pauliaus Širvio progimnazijoje įvyko smalsumą žadinanti popietė „Perskaičiau“. Nors į ją bibliotekos skaitykloje susirinko ne per daugiausia dalyvių, – rašo „Dialogui“ lietuvių kalbos mokytojas **Vasilijus Trusovas**, – tai, anot bibliotekos vedėjos Virginijos Skrupskelienės, patys ištikimiausi knygos bičiuliai. Mokiniai, mokytojai ir dvi viešnios – mokyklos tarybos pirmininkė R. Šakalienė ir Zarasų viešosios bibliotekos Vaikų skyriaus bibliotekininkė L. Vaitavičienė dalijosi mintimis apie skaitytas knygas, skaitė įdomiausias ištraukas, diskutavo.

Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.
Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!

I.

Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

- » visiems metams – 175,89 Lt,
- » pusei metų (6 mėn.) – 95,94 Lt,
- » 3 mėn. – 47,97 Lt,
- » 1 mėn. – 15,99 Lt.

II.

Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

- » visiems metams – 87,95 Lt,
- » pusei metų – 52,77 Lt,
- » 3 mėn. – 29,74 Lt,
- » 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims (tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

- » visiems metams – 115,69 Lt,
- » pusei metų – 63,74 Lt,
- » 3 mėn. – 32,57 Lt,
- » 1 mėn. – 11,79 Lt.

III.

Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- » Švietimo aktualijos
- » Straipsnių fragmentai
- » Internetinė apklausa
- » Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- » Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose, galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.